

Jean Anouilh

ROMEO A JANA

Přeložila Eva Bezděková

c/o DILIA Praha

OSOBY:

Frederik

Jana

Julie

Lucien

Otec

Matka

Listonoš

PRVNÍ DĚJSTVÍ

Velký, temný a zpustlý dům. Prostorná, špatně zařízená, neuklizená místnost, která se vzadu otevírá do ztemnělých chodeb, kde lze tušit kuchyni a začátek schodiště. Okenice na francouzských oknech jsou zavřené. Se zásvitem světla vstupují Julie, Frederik a jeho matka, bohatí vesničané, nedělně oblečení do černého.

Julie Nechávací vždycky otevřeno. *(Volá.)* Jste tu? *(Žádná odpověď. Julie zmizí v temné chodbě. Je slyšet její volání.)* Jste tu?

(Matka a Frederik stojí na scéně. Matka se rozhlíží kolem sebe. Pak utrousí.)

Matka Nezdá se, že by nás čekali.

(Na tato slova se vrací Julie. Má zřejmě strach. Koptá.)

Julie Můj dopis určitě dostali. Dávala jsem ho na poštu v pondělí. *(Jde rychle ke stolu. Sklízí část špinavého haraburdí, které se na něm povaluje.)* Jsou všichni tři hrozně nepořádní.

Matka To vidím. *(Znovu se kolem sebe podezíravě rozhlíží, vzpřímená postava v černém, opřená o deštník. Pak se zeptá.)* Může si tu člověk sednout?

Julie *(kvapně)* Ale ano, maminko. *(Jde k jedné ze židlí a zkouší ji.)* Ne, tahle je rozlámaná. A tahle taky. Stolička je v pořádku, sama jsem ji kupovala na trhu ještě před odjezdem. Je docela nová. *(Vezme stoličku.)* Ne. Je už taky rozlámaná.

Matka *(stále stojí)* Co dělají s těmi židlemi?

Julie Nevím. Lezou na ně. Mlátí s nimi.

Matka Proč s nimi mlátí?

Julie *(se zoufale podívá na Frederika, koptá)* Nevím. Taky bych ráda věděla.

Frederik *(přispěje Julii na pomoc)* Co ti na tom záleží, maminko?

Matka Nic, ale ráda bych si sedla.

(Julie a Frederik se rozhlížejí. Julie je zmatená.)

Frederik *(jde ke křeslu, které je ukryté pod hromadou prádla)* Tady je nějaké křeslo! *(Vyzkouší ho, přináší ho Matce.)* A je pevné! Sedni si, maminko.

Matka *(před Juliiným úzkostlivým pohledem si ověří, je-li křeslo skutečně pevné, a posadí se. Podívá se na hodinky a utrousí)* Za deset minut dvanáct.

Julie *(zrudne ještě víc, je-li to vůbec možné)* Ano. Já to nechápu. *(Sebere hromádku prádla, kterou Frederik hodil na zem. Bezradně se točí, kam s ním, přitom mluví dál.)* Přece vědí, že vlak přijíždí v jedenáct.

Frederik Třeba nám jeli naproti na nádraží nějakou jinou cestou.

Julie To určitě ne. Za odlivu jezdí vždycky po písku napříč přes zátoku. Byli bychom je potkali.

Matka I kdyby nám váš otec a bratr jeli naproti, měla by vaše sestra být doma a vařit oběd.

Julie *(která stále ještě přešlapuje s prádlem v náruči)* Samozřejmě. To by měla. Já to nechápu.

Matka Možná že žádný oběd nevaří. Byla jste se podívat v kuchyni?

Julie Ano, maminko. Nic tam není. *(Konečně nacpala prádlo do příborníku. Opře se o dvířka, udýchaná, jako by spáchala nějaký zločin.)*

(Matka si ničeho nevšimla.)

Frederik *(který trpí Juliiným strachem, chce všechno urovnat)* Třeba nás chtěli pozvat do restaurace.

Julie *(ještě nešťastnější)* Tady ve vsi žádná restaurace není. Jenom hokynářství s výčepem.

Matka Takže budeme muset jet zpátky přes zátoku. *(Pauza. Matka konstatuje)* Za pět minut dvanáct.

Julie *(koptá)* Totiž... Za přílivu je to nebezpečné. Museli bychom jet po silnici a to je dál.

Matka Mnohem dál?

Julie *(zaváhá)* Ano. Skoro dvakrát tak daleko.

(Na tuto poslední ránu Matka neodpoví. Strašné mlčení. Matka se rozhlíží. Julie za jejími zády začne pokradmu uklízet. Když se Matka podívá na zem a špičkou deštníku šťouchne do nějakých odpadků, Julie se rozvzlyká, strhne si klobouk z hlavy, odhodí ho a běží pro koště.)

Radši to zametu.

Matka Je to skutečně zapotřebí.

Frederik *(je mu líto Julie. Jde k Matce)* Pomohu ti, Julie. A ty, maminko, se přestaneš tvářit jako soudce, půjdeš do hokynářství a koupíš k obědu nějaké konzervy.

Matka *(zvedne oči k nebi)* Konzervy! Ve svátek Nanebevzetí Panny Marie!

Julie *(pokročí k Matce)* Hrozně mě to mrzí, maminko. Nechápu, co se mohlo stát. Nenamáhejte se, půjdu do hokynářství sama.

Matka Ba ne, Julie, tady je vás zapotřebí víc. A možná že když budete dobře hledat, najdete nějaký kastrol a vodu. Přinesu nudle.

Frederik Správně! A nějakou paštiku. Vezmi taky humrovou konzervu a nějaké keksy a zavařeninu. Všichni jsme si přece nezasloužili být o suchém chlebu.

Matka *(na prahu)* A... mám koupit taky pro ně?

Julie *(trpí)* Ale... Já nevím. Nemám tušení, kde by mohli obědovat.

Matka Třeba to pochopili tak, že my je zveme na piknik.

Frederik *(ji něžně vystrčí)* Patrně. Pospěš si, maminko. My zatím prostřeme na stůl.

(Když Matka odejde, upustí Julie koště, s pláčem klesne na židli a vzlyká.)

Julie Já to tušila! Já to tušila! Oni jsou hrozni!

Frederik Myslíš, že ten tvůj dopis dostali?

Julie Určitě.

Frederik Že by nás nechtěli přijmout?

Julie To ani ne. Ráno se rozešli každý po svých a každý spoléhá na toho druhého.

Frederik I tvá sestra? Ti dva mužští jí obyčejně doma pomáhají?

Julie *(s mrzutým gestem, v slzách ukazuje na nepořádek kolem sebe)* Vždyť to vidíš!

(Frederik se rozesměje.)

Nesměj se tomu! Prosím tě, nesměj se! Mně je tak strašně hanba!

Frederik Proč?

Julie Já jsem ti to neřekla. Myslela jsem, že to nebudu muset říkat. Proč jenom maminka chtěla, abychom sem jeli? Jako by někdo musel říkat o mou ruku! Kdybychom sem nebyli jezdili, nemusela jsem o tom mluvit.

Frederik Ale o čem, Julie?

Julie O té hanbě. O tom všem.

Frederik *(s úsměvem)* To se za ně tolik stydíš?

Julie Už od dětství.

Frederik Co je na nich tak zvláštního?

Julie Však to brzy uvidíš. *(Náhle divoce vybuchne.)* Ani oběd neuvařili! Dokonce ani nezametli! Každý si šel po svých a vrátí se bůhví kdy, oblečení bůhví jak. A maminka tu bude bez jídla!

Frederik O tu se neboj. Už nakupuje v hokynářství.

Julie Kdybych jim nebyla napsala! Ale já jim napsala, napsala jsem jim: "Přijedu se svým snoubencem a svou budoucí tchyní. Musíte uvařit dobrý oběd." Dokonce i peníze jsem jim poslala.

Frederik Třeba jsou zvyklí obědovat později?

Julie V kuchyni není nic než trochu sedlého mléka a skrojek okoralého chleba. A moje peníze! Však já vím, kam se poděly.

Frederik Chudinko Julie!

Julie Napsala jsem jim docela bez obalu: "Vygruntuje pořádně celý dům, ať se nemusím stydět. Má tchyně si potrpí na pořádek." A podívej se!

Frederik Uklidíme to spolu. Vstaň!

Julie *(s pláčem, křičí)* Ne! Mně se chce lehnout na zem a plakat!

Frederik Julie!

Julie Chci, aby mě tak našli, až se vrátí. V těch jejich odpadcích za celý týden a mou tchyni a mého snoubence nade mnou. Aby zrudli hanbou zase oni.

Frederik Vstaň, Julie.

Julie Oni by se beztak ani nezačervenali, já je znám. Jim je to jedno. Všecko je jim jedno. *(Vstane.)* Vidiš, tys je chtěl poznat a teď mě nebudeš milovat.

Frederik *(se směje)* Máš pravdu, už tě nemiluju!

Julie *(se mu vrhne do náručí)* Já nejsem jako oni, abys věděl! Byla jsem docela malá a už jsem zametala a cíдила, zatímco se má sestra zhlížela v zrcadle. To já jsem tatínka nutila, aby se oholil a vzal si čistý límeček. Uvidíš, uvidíš, že nebude ani oholený.

Frederik Kdoví, dneska je svátek.

- Julie** Jemu je to z té duše jedno, jestli je svátek nebo neděle. Pro něho je to den jako každý jiný. Jim je všechno jedno. Že jedí cokoli a kdy jim napadne, že jsou špinaví. Jen když si tatínek může zahrát s kumpány ve výčepu karty a ona běhat po lesích a vyhřívat se celý den na slunci v písku. A že je doma nepořádek - co na tom!
- Frederik** A co v zimě?
- Julie** Ona pokouje cigarety a válí se tady, na tom, čemu říká "můj divan". Dělá si klobouky a šije si šaty ze starých hadříků, jako když byla malá. To bys je musel vidět, ty její klobouky a šaty!... Nemají jakživo ani groš a když se k nějakým penězům dostanou, tak je hned utratí. Ona si ty háby šije ze starých záclon. A když jsou došité, hned si na nich udělá flek nebo je zatrhne a kašle na to, že je jí vidět zadek a že jí dírami v punčochách vylézají kolena.
- Frederik** Julie, Julie, ty dokážeš být zlá!
- Julie** Ty tohle všechno tak nenávidíš, budeš z toho tak nešťastný!
- Frederik** *(tiše)* Vždyť si neberu tvou sestru.
- Julie** Někdy se mi posmíváš. Říkáš, že jsem posedlá, že jsem mraveneček. Jak uvidím nějaký papírek, hned ho seberu. A když se mi zdá, že mám někde nějaký flíček, mohu se ukartáčovat. To protože mám pořád pocit, že musím něco dát do pořádku. Něco za ně uklízet.
- Frederik** A co tomu říká tvůj bratr?
- Julie** Dřív nebyl jako oni. Ale od té doby, co se rozešel se svou ženou a nastěhoval se sem, začal se jim podobat. Celý den je zavřený ve svém pokoji a čte. Teď už ho taky nemám ráda. Předtím byl stejný jako ostatní chlupci, pracoval, byl první ve škole, chtěl vydělávat. Teď jako by prošel dveřmi na druhou stranu, dívá se na mě zrovna tak posměšně jako ona. Všechno odmítá. My za to přece nemůžeme, že jeho žena už ho nemiluje.
- Frederik** A tvoje matka, když byla ještě na živu?
- Julie** *(zčervená jako rak, náhle vyhrkne)* Maminka není mrtvá. Já jsem ti lhala: Ona utekla s potulným zubařem. S člověkem, který v cylindru trhal zuby na náměstí při muzice. *(Pauzička.)* Tak. Tohle už jsem ti teď řekla. Teď mě můžeš nenávidět.
- Frederik** *(jí obejme)* Ty hloupá! Ty má milovaná hloupá holčičko!
- Julie** Teď už se ti nikdy nepodívám do očí. Nikdy!
- Frederik** Po celých těch padesát let života, co nám zbývají? To tedy nebude moc lehké! Protože při troše štěstí před sebou máme takových padesát let.

- Julie** Frederiku, myslíš, že mě budeš milovat přesto, jací jsou? Nemyslíš, že by bylo lepší okamžitě odjet? Já ti mám takový strach!
- Frederik** *(ji drží v objetí)* Z čeho! Jsem tu já!
- Julie** Já nevím. Právě z toho, že tu jsi. Ty jsi tak čistý. Tak daleko od nich. Tak nevinný. Co když si začneš myslet, že se jim podobám?
- Frederik** *(sevře ji těsněji)* Znáám svého mravenečka.
- Julie** Ten umře hanbou.
- Frederik** Hanbou se neumírá.
- Julie** To ty říkáš vždycky a říkáš taky, že se neumírá na lásku. Na co se tedy umírá?
- Frederik** To bych taky rád věděl.
- (Políbí ji. Na prahu se objeví Lucien, který přišel shora. Má rozepnutý límeček, v ruce knihu. Beze slova se dívá, jak se líbají. Julie ho náhle zpozoruje a odstoupí od Frederika.)*
- Julie** Tak tys tu byl!
- Lucien** Jsem vždycky tam, kde se lidé líbají; schválně. Od té doby, co jsem paroháč, nemohu udělat ani krok, abych nepotkal lásku... Ti, co se líbají, jsou mi odporní. Samozřejmě! A přitom je vidím všude. Můžete ostatně pokračovat. Nenechte se rušit. Je to lež. V hloubi duše mi to dělá radost. Jakousi ponurou radost. Říkám si: "Vida! Další dva, kterým to dlouho nevydrží."
- Julie** Tohle je tvoje uvítání? Já sem přivedu svého snoubence, kterého ty vůbec neznáš, a ty ho takhle uvítáš?
- Lucien** *(ledově)* Dobrý den, pane.
- Frederik** Dobrý den. *(Podává mu ruku.)*
- Lucien** *(konstatuje)* Je zdvořilý. Podává ruku. Usmívá se.
- Frederik** Jsem na to zvyklý. Na vojně jsem znal jednoho člověka, který byl jako vy.
- Lucien** Taky paroháč?
- Frederik** Ne. Škarohlíd.
- Lucien** A vy jste se na něho usmíval a podával mu ruku tak dlouho, až jste mu to škarohlídství vyhnal z hlavy?

- Frederik** To ne, ale zvykl jsem si na to. A stali se z nás nejlepší přátelé.
- Julie** Slyšels mě, když jsem před chvílí volala?
- Lucien** Slyšel.
- Julie** A samozřejmě ses ani nehnu.
- Lucien** Omyl! Začal jsem se hýbat, když už jsem nic neslyšel. Doufal jsem, že vás přešla chuť na návštěvy a že jste zase odjeli. A tyky jsem dostal hlad. Co myslíš, bude něco k obědu?
- Julie** K obědu! Ano. Pokud jde o oběd... kde jsou ostatní?
- Lucien** (*vágní gesto*) To se nikdy neví. Tady člověk sotva ví, kde je sám. Nemám pravdu, pane? Vy přece vypadáte jako vzdělanec, jak se říká! Velice se mi líbíte. Upřímný, rovný, poctivý, průhledný, kupředu levá, trará, trará, pravý přesák! Z vás bude vynikající paroháč.
- Julie** (*křičí*) Luciene!
- Lucien** Veselý paroháč. To jsou ti nejlepší. Já jsem smutný paroháč.
- Julie** (*se k němu vrhne, třese s ním*) Luciene! Myslíš si, že jsi směšný, a zatím jsi odporný. Myslíš si, že jsi originální, a zatím jsi banální; banálnější už ani být nemůžeš. Ten nejnanicovatější, nejpadačkovatější syčák, kterého jsem kdy viděla.
- Lucien** Nejsem nanicovatý syčák, ale obolavělý paroháč.
- Julie** (*ho vezme za ruku*) Můžeš si být obolavělý, jak chceš, já ti říkám, že budeš mlčet!
- Lucien** Tak teď už člověk nemá právo být nešťastný? Povinné štěstí, co? Ohromné!
- Julie** Zapomínáš, že já jsem ti utírala nos, myla nohy a krmila tě po lžičkách, když jsi byl takhle malý! Já tě znám! Jsi mizerný spratek, ale nejsi tak zlý, jak bys rád vypadal. Tak mě poslouchej! Žes trpěl, že tě Denisa opustila a že jsi nešťastný? Proto ještě nemusíš bránit mně, když se snažím být šťastná. Přijela jsem se svým snoubencem a jeho matkou, říct vám, že se budu vdávat. Frederik je lepší než ty i já a chápe všecko. Ale je tu taky jeho maminka a ta tě určitě chápat nebude. I když jí vysvětlíme, že opravdu trpíš. Lidé jako ona netrpí tak okázale. A proto se teď snaž být čistý, učesaný a chovat se, jak se sluší a patří. (*Náhle žalostně*) Proboha tě prosím, Luciene! Prosím tě, nenič mé štěstí!
- Lucien** (*tiše*) Když mě někdo hezky poprosí, neumím odmítnout. Jdu a obleču si frak. (*Z prahu Frederikovi, vlídně*) Vy máte štěstí! Tahleta je pořádná. Nudná, ale pořádná. (*Odchází.*)

- Frederik** Chudák! Musel hrozně trpět.
- Julie** Je odporný.
- Frederik** Je milý!
- Julie** Ty svatý Jiří! Jsi vždycky silnější než všichni ostatní. Všechno je ti k smíchu, všechno omlouváš. Já bych radši měla slušně vychovaného bratra.
- (Vchází Frederikova matka a Otec, v náruči plno konzerv. Otec s teatrálním gestem.)*
- Otec** To je efektní vstup, co!... Setkali jsme se v krámě. Zašli jsme si tam s Prosperem na decinku. A Prosper povídá: "Podívej, kdo sem jde." Vidím hedvábné šaty, deštník, hned mi to došlo. Vstanu. "Paní tchyně, moc mě těší, že jsme se seznámili! " To jsem řekl jen tak, protože jsme se vlastně ještě neznali. Celý výčep valil bulvy. *(Julii)* Musel jsem ji nechat zaplatit za ty konzervy, neměl jsem u sebe ani groš. Buď tak hodná a zaplať jí to, dcerunko. Ano, jste moji hosté! Milý pane, velice mě těší!
- Julie** Tatínek je velice upovídaný.
- Matka** *(odkládá konzervy)* To jsem si všimla.
- Otec** Co to? Není prostřeno? Víno se nechladí? Nic není připravené? Co to znamená?
- Julie** Na to jsem se teď právě chtěla zeptat tebe, tatínku.
- Otec** Zeptat se na to mě? Mě se na to ptáš? *(Křičí hrozivě.)* Kde je Jana?
- Julie** Na to jsem se tě taky chtěla zeptat.
- Otec** To je děsné!
- (Obrátí se k Matce, velkým gestem ji vyzve, aby si sedla, a úplně jiným tónem.)*
- Že jsem tak indiskrétní: kolik jste porodila dětí, milostivá?
- Matka** Jedenáct, osm z toho žije.
- Otec** *(s gestem)* Osm z toho žije? O těch ostatních nemluvme. Stejně jich máte sedm zásobních. V tom se snadno vyznáte. Já měl jenom tři, a jakživ se mi nepodaří mít aspoň jedno po ruce. *(Hrozivě křičí.)* Kde je Lucien?
- Julie** Ve svém pokoji.
- Otec** Tak to vidíte. A už musím přestat. Mám utrum. Víc jich není. Nemám už na koho volat. Zatímco vy můžete volat dál a v tom je vaše síla. Já jsem sám. A

to je pro starce smutné! Naštěstí mám tuhle tu. Ona je opora mého stáří. Ačkoliv teď, až si vezme vašeho syna, bude oporou vašeho stáří, takže jich budete mít devět. Devět opor! Tak co, postaráš se o všechno? Uděláš nám dobrý oběd, dcerunko?

Julie *(přísně)* Máš víno?

Otec *(skromně)* Víš... Nemám je čím ochladit. Nevím, kam jsem dal hlavu... Měl jsem ostatně plné ruce...

Frederik *(se smíchem)* Nelamte si tím hlavu, já pro ně doskočím. Odvahu, Julie! *(Odchází.)*

Otec *(se za ním dívá)* Roztomilý chlapec! Gratuluju! *(Uvelebí se na divaně.)* Tak co, děvenko, jsi ráda, že zas vidíš svého starého tátu?

Julie *(odnáší konzervy do kuchyně)* Byla bych radši, kdyby bylo prostřeno a dům uklizený.

Otec *(mrká na Matku)* Ona to tak říká, ale nesmíte jí věřit, vůbec to tak nemyslí. Je radostí celá pryč. Zlaté srdce má ta holka! *(Sebere něco ze země a zastrčí to pod divan.)* Kromě toho ten dům není zas tak špinavý. Sem tam nějaký ten papír, no! Prach? To nestojí za řeč, s tím se stejně nedá nic dělat, ten se usazuje každý den znovu. Starý hadr... To, co vám připadá jako nepořádek, není nepořádek v pravém slova smyslu. To je nedbalost! Já jsem starý kumštýř. Potřebuju kolem sebe určitou nedbalost.

Matka *(vstane)* Prostřu stůl.

Otec To je nápad! A já vám pomůžu. Aspoň si budu připadat mladší. Když mi bylo dvacet, pomáhal jsem při prostírání, abych mohl škádlit služku.

Matka Kde jsou talíře?

Otec To nevím. Tak porůznu.

Matka Jak to, že nevíte? Co děláte, když chcete jíst?

Otec Hledám je! Nate, tady máte tři. Ale jsou špinavé. No! To je toho - od sýra. Stačí vyhodit okrojky.

(Matka mu vyrve talíře z ruky, jde do kuchyně a křičí na něho.)

Matka Najděte ještě nějaké!

Otec Vynasnažím se, paní tchyně. *(Když je sám, hledá chvíli, pak ho přejde chuť a natáhne se na divan, vytáhne z kapsy doutník, ukousne konec a bručí.)* Najděte ještě nějaké, najděte ještě nějaké! Pěkná semetrika, učiněná dračice. Škoda... Tak pohledná ženská...

(Matka se vrátí a najde ho ležet. Pokouší se ho zdrtit pohledem, ale on jí stoicky odolává. Dál si blaženě pokuřuje, takže Matka vezme koště a začne kolem něho zametat. Po chvíli Otec prohlásí.)

Víte, já jsem optimista. Mám takovou zásadu, že všechno se vždycky nakonec nějak urovná.

Matka *(kysele)* Ano. Když se o to postará někdo jiný.

Otec To je fakt. Ale já už jsem si kolikrát všiml, že ti jiní se o to starají docela rádi. To je úžasné, kolik je na téhle planetě lidí, kteří jsou odhodlaní stůj co stůj jednat. Kdyby nebylo pár nás filozofů, co zachováváme klid, tak by se lidi ustrkali. Na světě by bylo příliš málo místa.

Matka *(se náhle zastaví)* Mám tam u nás čtyři statky a kromě toho dům ve městě, chlapec složil notářské zkoušky a jednou bude mít vlastní kancelář. Možná byste rád věděl, proč ho chci dát Julii, která nemá nic.

Otec Já? Já nechci vědět nic. Mám z toho hroznou radost.

Matka Julie je hodná, pracovitá, poctivá a šetrná.

Otec Celá já.

Matka Její teta je má přítelkyně už padesát let. Řekla mi, že až umře, případně všechno Julii.

Otec Chudák Irma! Jak se jí daří?

Matka Dobře. Víím, že vy jí nemůžete dát ani groš.

Otec *(se lekne)* Irmě?

Matka Ne. Svě dceři.

Otec *(kategoricky)* Já, milostivá, já jsem pro manželství z lásky. Skončí sice stejně vždycky špatně, ale než skončí, jsou přece jenom zábavnější než ta druhá. Pár šťastných let a dokonce i pár šťastných měsíců - to je pořád lepší než nic. A já jsem toho názoru, že člověk má být šťastný, ať se děje, co chce. Vy ne?

Matka Člověk má být především pracovitý. A seriózní.

Otec A vám štěstí nepřipadá seriózní? Vám se nezdá, že to je dřina? Krucipísek, milostpaní! Já tvrdím, že lidi, kteří ve dne v noci nemyslí jenom na to, jak být šťastný, mají v hlavě řezanku! Proč se spokojovat spropitným, úsměvem, nicotností? Člověk není nikdy dost šťastný, mordyje! Co mi budete vykládat? Člověk musí být ukrutně náročný.

(Julii, která vchází s talířky, sklenicemi, ubrusem.)

Nemám pravdu, dcerunko?

Julie Co je zas?

Otec *(dotčeně)* Jak to "zas"? Říkal jsem tvé tchyni, že člověk není nikdy dost šťastný. Doufám, že ty hodláš být šťastná.

Julie Ano, tatínku. A chtěla bych, abyste mi v tom všichni trochu pomohli.

Otec Na mě se můžeš spolehnout, dcerunko! Vypadám, jako když mi není nic svaté, ale mám srdce na dlani. A to tvá tchyně neví.

(Přichází Lucien ve fraku, který je mu příliš velký.)

Matka Kdo je tohle?

Otec *(se uklání)* To je můj syn, milostpaní.

Matka On je číšníkem?

Otec Cože? Doktor práv je to! Mimochodem, kde jsi našel ten frak?

Lucien *(bez úsměvu)* To je tvůj frak. Oblékl jsem si ho na počest milostivé paní.

Matka *(ve střehu)* To je od vás milé, pane.

Lucien *(uctivě se uklání)* Má úcta, milostivá paní. *(Julii, která na něho hledí trochu znepokojeně)* Jsem dost stylový v tom tatínkově pinguinu?

Matka *(Julii)* Ten vypadá vychovaně.

Julie *(vážně)* Ano. Vypadá.

Lucien Vidíš, říká to sama od sebe!

Matka To je ten, co je ženatý? Kde je jeho žena?

Lucien Na svatební cestě.

Julie *(vykřikne)* Luciene!

Lucien Ne, já jsem žertoval. Je v Lurdech na pouti. Vyprosit si děťátko.

(Matka se na něho podívá, jestli to Lucien myslí vážně. Julie ji rychle vleče pryč.)

Julie Nepomohla byste mi, maminko? Potřebovala bych, abyste mi poradila v kuchyni. Vy dva zatím prostřete na stůl!

- Lucien** *(Otcí, když ženy odejdou)* Udělal jsem na ni ohromný dojem. Ať si kdo chce co chce říká, šaty...
- Otec** No... Má dobře proříznuto, ale zdá se mi dost omezená. Ale komu čest, tomu čest, poprsí má ještě zatraceně pěkné. Já ti mám pro tyhle osůbky takovou slabost.
- Lucien** Zbláznil ses, vždyť je jí sto let!
- Otec** Ty vůbec nemáš fantazii! Já si ji představuju tak kolem roku 1912, ve velkém klobouku s peřím... Kruci! No, už o tom nemluvme, už je moc pozdě.
- Julie** *(vejde, k nim)* Poslouchejte, vy dva. Možná, že budeme mít jenom chvilku takhle sami mezi sebou. O tom, že nebyl oběd a v domě bylo plno špíny, o tom už nemluvme.
- Otec** Mě to mrzelo nejvíc. Vždyť jsi to viděla.
- Julie** Vyřídím si to s Janou, až se vrátí. Jestli se vrátí. Peníze jste přece utratili, že?
- Otec** *(s tragickým gestem)* Muselo se zaplatit mlékaři. Tenhle dům, to je učiněná dojná kráva! Po zaplacení mlékaře zbývalo třináct franků. Chtěl jsem si koupit patentní vázanku, abych dnes vypadal, jak se sluší a patří... Už jsem si neměl co uvázat. Říkám, že jsem chtěl, protože už je pokažená. Tyhle krámy za nic nestojí! Když já si vzpomenu na ty kravaty, co jsem nosil před válkou! Klap - a člověk byl jako ze škatulky. No... Tak jsem si spravil jednu starou provázkem. Není to moc vidět?
- Julie** Ne. Ale mohl sis vzít čistý límeček.
- Otec** Límeček? To jsi střelila vedle. Tenhle je celuloidový! To je patentované! Ten se nevyměňuje.
- Julie** To ne, ale myje se. A lupy se kartáčují, nehty se čistí a první knoflík se nezapíná do druhé knoflíkové dírky.
- Otec** No, no, no! Ty moc hledíš na detaily. Musíš vidět celek!
- Julie** Dnes ráno ses přirozeně neholil, že ne?
- Otec** *(naivně)* Ne. A jak jsi to poznala?
- Julie** *(ho zapíná)* Ne abys celý oběd naříkal, že nemáš ani groš.
- Otec** Za koho mě máš? Stihly mě všelijaké rány osudu, ale já jsem dobrý hráč. Já tu ženskou naopak chci rozdrtit samou okázalostí. Vyndej všechno rodinné stříbro, dcerunko!

- Lucien** *(v koutě)* To je v zastavárně od roku 1913.
- Otec** *(hrdě čelí útoku)* Mohu je vyplatit, kdy budu chtít. Mám všechny stvrzenky.
- Lucien** Třeba bychom je mohli dát na stůl.
- Otec** Dobře, když se momentálně musíme zříct okázalosti, tak tedy důstojnost a ušlechtilost! Patriarchální prostota. Přijímáme ji ve starém rodinném domě, který sice nebyl ušetřen různých neštěstí, ale který tu pořád pevně stojí na svých starých základech.
- Lucien** Mimochodem, do všech pokojů prší a klempíř nechce začít s opravami, dokud nedostane zálohu. Nemůžeš pro nás něco udělat?
- Julie** Pořád já! Pořád já! Už jste mi s tím protivní!
- Otec** Můžeme snad za to, že střecha se ničí? Protivný by ti měl být ten klempíř. Záloha! Takový všivák - znám ho od dětství, když byl takhle malý!
- Lucien** No právě. On tě taky zná!
- Otec** Ještě nezná! Půjdu ke konkurenci!
- Lucien** Žádná tu není.
- Otec** Povídali, že mu hráli! Tak napíšu do Paříže. Ať si mě nepřeje. *(Zapálí si další doutník, natáhne se na divan, náhle klidný.)* Tak co je s tím obědem, pracuje se na tom?
- Julie** Poslala jsem vám všechno, co jsem mohla. Ale teď musím myslet na svatbu, na věno.
- Otec** Máš pravdu. Jen na ničem nešetří. Nechci, aby se říkalo, že jsme ti nic nedali. Vyděláváš si tím vyučováním dost? Dáváš nějaké soukromé hodiny? Na jednom pohřbu jsem se setkal s inspektorem z akademie a ten mi říkal, že jsi moc dobře zapsaná.
- Julie** Budu dělat, co bude v mých silách, to mi věř. Ale teď jsem vám chtěla říct, že až se vdám, nebudete se už na mě moct spoléhat.
- Otec** To dá rozum! Být jiná doba, dal bych ti knížecí věno!
- Julie** *(Lucienovi)* Jak ses rozhodl ty?
- Lucien** Čekám na odpověď z Pobřeží slonoviny.
- Julie** A co když ti z Pobřeží slonoviny neodpoví nikdy? Řekla bych, že se všemi těmi svými diplomy by sis mohl najít místo jinde než v Africe.

- Lucien** *(posměšně)* Pracovat tady pod nebem paroháčů, v kanceláři plné paroháčů, kteří mě budou celý den krmit povídkami o lásce? Nikdy! V nejhlubší džungli s pořádně pitomými a černými negry, s negry, kteří mají hlavy jako oblázky a nevědí nic, ale vůbec nic o lásce. A na čtyři sta kilometrů daleko ani jeden běloch, to byla má podmínka. Jestli mi odpoví, tak jedu hned, ani sbohem vám nedám. Na věšáku mám připravenou cestovní kabelu, abych neztratil ani minutu. Jakmile dostanu dopis, беру klobouk, plnou polní a adié! A se psáním se nemusíte namáhat. Nebudu to ani otvírat.
- Otec** *(klidně)* Všecky děti jsou nevděčné! *(Dodá)* Já stejně nikdy nepíšu.
- Julie** To, co jsem posílala, vám nemohlo stačit. Z čeho jste byli živi celou zimu?
- Lucien** Z konzerv.
- Julie** Tak z čeho jste byli živi, řekněte!
- Otec** *(vyčerpaně)* Copak já vím! Jana to nějak zaonačila.
- Julie** Ona pracuje? Co dělá?
- Otec** *(s vágním gestem)* Znáš ji, člověk ji jakživ nevidí.
- Julie** Peníze nerostou na písku, to přece musíte vědět z vlastní zkušenosti. Byla ve městě? Našla si nějaké zaměstnání?
- Otec** Ne, ne. Zůstala tady.
- Julie** Tak to tedy nechápu. Dala vám hodně peněz?
- Otec** *(další gesto)* To víš, já a peníze...
- Julie** Luciene, ty něco víš. Ven s tím!
- Lucien** Je to prosté, má zlatá. Já jsem přesvědčený, že jsme tuhle zimu žili z dobrodiní pana Azariase.
- Julie** Toho Azariase ze zámečku?
- Lucien** Ano, toho. Za soumraku to něžné děvčátko mizí z domu a vrací se až za svítání. A já mám dojem, že chodí přes les, právě tím směrem. Všecky jsou stejné. Všecky! A já jsem radostí bez sebe.
- Julie** *(vybuchne)* Já se tak stydím! Tak se stydím!... A to jste mi nic neřekli? Nemohli jste mi aspoň napsat, abych se pokusila něco podniknout? Tohle mi tak ještě chybělo. V předvečer mé svatby! A všichni se to dozvědí!
- Lucien** *(uštěpačně)* Nač ten budoucí čas! Všichni to vědí.

- Julie** A nic víc mi neumíš říct? Tvá sestra má milence, milence, který jí platí, chodí za ním každou noc, a ty se tomu směješ a máš radost, protože to všichni vědí?
- Otec** *(který kouří na divaně, se vznešeným gestem)* Prosím za prominutí! Já to nevím!
- (Vtom vchází Frederik s lahvemi. Julie běží k němu a křičí, jako by volala o pomoc.)*
- Julie** Frederiku! Frederiku!
- Frederik** Co je?
- Julie** Pojďme okamžitě pryč!
- Frederik** Proč?
- Julie** Zavolej maminku z kuchyně, řekni jí, že ti není dobře, řekni jí, že se musíme vrátit, řekni jí, co chceš, ale pojďme pryč!
- Frederik** *(ostatním)* Vy jste se pohádali?
- Lucien** My? Ani trochu!
- Otec** Nevšímejte si toho. To dítě je hotový uzlíček nervů!
- Julie** *(schoulená u Frederika)* Frederiku, ty jsi tak silný. Jdeš životem jakoby nic, s úsměvem, spokojený se vším, všechno je pro tebe lehké. Od dětství máš maminku, která hubuje a uklízí svůj čist'ounký dům. Ty nevíš... Já budu jako ona, Frederiku, přísahám ti, že budu jako ona. Vytvořím ti štěstí podobné tomu, které jsi znal jako malý kluk. A vždycky, když se vrátíš domů, najdeš všechny věci a všechny city na svém místě.
- Frederik** *(ji kolébá)* Ano, Julie.
- Julie** A až budeme mít děťátko, bude mít opravdickou maminku, zrovna jako jsi měl ty, maminku v zástěrce, co dává chleba s máslem a pohlavky, a všechny pohádky a všechny dny budou stejné jako tikot hodin... V prázdných domech není nic než nepořádek a hrubá slova a studené večery. A hanba. Já to vím...
- Frederik** *(něžně)* Ano, Julie.
- Otec** Rozkošné děti!... Ach, lásko, lásko... Já byl zrovna takový neklidný, nervózní, podezíravý, popudlivý... pořád jsem měl za to, že nejsem dost milován... A přitom pánbů ví, že.. *(Gesto. Volá na Julii.)* On tě zbožňuje, děvenko, zbožňuje! Tak neplač - vždyť to bije do očí!
- Julie** *(se ještě víc přivine k Frederikovi)* Pojďme pryč, Frederiku, já mám strach.

- Frederik** *(se usměje)* Z čeho? Jsi se svatým Jiřím. Ty nemáš mít strach z ničeho. No tak. Utrí si oči, buď rozumná, usměj se!
- Julie** *(se pokouší usmát)* Já nemůžu. Mám příliš velký strach.
- (Přichází Matka. Má na hlavě klobouk, ale přes hedvábné šaty si uvázala zástěru. Drží kuře, které právě oškubává.)*
- Matka** Julie, možná že se nám povede udělat docela ucházející oběd. Našla jsem v zahradě kuře, tak jsem je zařízla.
- (Otec a Lucien se vyděsí. Lucien náhle vstane a zaječí.)*
- Lucien** Leon! Ona zabila Leona!
- Matka** *(se dívá na kuře)* Leona? Jakého Leona?
- Otec** *(také vyděšeně vstal)* Mordsetsakra! Z toho bude průšvih...
- Lucien** *(křičí jako blázen)* Zavraždili Leona! Příbuzní zabili Leona! Zázračný okamžik! Jedinečná chvíle!
- Matka** Kuře je přece jenom kuře! Zítra vám jich pošlu párek a tlustších!
- Lucien** Ona říká, že kuře je jenom kuře! Ona tvrdí, že Leon je jenom kuře. A vůbec si neuvědomuje, co provedla!
- Julie** Luciene, to tvoje žertování není opravdu nikomu k smíchu.
- Lucien** To taky nemá být k smíchu! Nikomu tady do smíchu není! Podívej se na tatínka.
- Otec** *(kterého zřejmě smích přešel)* Klid! To chce klid! Nemůžeme ho nějak oživit? Zavést umělé dýchání?
- Lucien** Pozdě - vykrvácí! Vidím téct Leonovu krev! Leon hyne v rukou ničemníků! A my tu stojíme jako antický chór: bezmocní, bledí, němí...
- Matka** Prosím vás, ať jen blázen mlčí. Není slyšet vlastního slova!
- Lucien** *(stojí ve fraku na divaně a hlaholí)* Příliš pozdě, milostivá, příliš pozdě! Mraky se stahují nad našimi hlavami. Poslouchejte: slyším vrznout vrátka, slyším vzlykat jehličí pod něčími kroky. Za chvíli v tomto domě propukne osud. A on propukne, děti, něco mi říká, že určitě propukne!
- (Vzadu se objeví Jana, zastaví se při pohledu na kuře v Matčině ruce. Všichni se dívají na ni a ona hledí jen na kuře. Do ticha zamumlá Lucien.)*

Už je to tu! Právě propuká...

(Jana se dívá na tchyni, a najednou vykročí směrem k ní, Otec vyhrkne přiškrčeným hlasem)

Otec Bud' zdvořilá, dcerunko!

(Jana vyrve Matce kuře z ruky. Přivine je k sobě, stojí tu se zaťatými zuby, hrozivě. Řekne jako ve snu, sotva slyšitelným hlasem)

Jana Kdo je ta ženská? Co tu dělá s tou zástěrou na břicho a zakrvácenýma rukama?

Otec Já ti to hned vysvětlím, dcerunko: je to hrozné nedorozumění.

Jana Kdo je ta ženská, celá v černém, s nízkým čelem a velkýma očima s přistojným vzezřením? Kdo ji sem přivedl - s tím jejím vdovským kloboukem a náušnicemi a snubními prsteny na vražednických rukách?

Julie *(jde k ní)* Já ti, zakazuju, Jano... To je matka mého snoubence.

Jana *(nespouští oči z Matky)* Á, tak to je matka tvého snoubence? Á, tak ty mi zakazuješ? A zakázalas jí sahat na mého kohouta?

Julie *(křičí)* Nebylo tu nic k jídlu a kdo za to může?

Jana *(na ni křičí, ale nedívá se na ni)* U hokynáře je konzervovaný hrášek a sardinky! Řekla jsem tatínkovi, aby to koupil!

Otec *(s hraným úžasem)* Mně? Mně žes to řekla? A za co?

Jana *(pokračuje, neposlouchá ho)* Jenomže tvá tchyně musela dostat k obědu něco dobrého, aby se rodina vyznamenala! Aby mohla být při kávě blaženě přejedená, aby mohla zdvořile říhat do svého korzetu. Tomu se říká pohostinnost. A proto ho musela honit s nožem v ruce a vy jste ji nechali. *(Jako fúrie se obrátí na Otce.)* Tys ji nechal, ty! Jsi takový zbabělec! Dovedu si představit, jak jsi sekal poklony: "Jak by ne, milostivá paní, jak by ne!" A Leon tě znal, sedával ti na rameni a zobal ti z ruky!

Otec Já ležel na divaně. Já nic neslyšel. Kouřil jsem...

Jana *(svírá kuře)* Přála bych vám všem, abyste zašli tak, jak zašel on, zapíchnutí jednou v noci ve své posteli. Abyste měli takový strach, jaký měl on!

Julie Nech těch hloupostí, Jano. Mlč už!

Otec *(Matce)* Omluvte ji. Je to dítě! Z gruntu dobrá holka. Stačí ji poznat.

Matka Poznat? Děkuju - už ji znám. *(Odváže si zástěru.)* Milá Julie, začínám si myslet, že jste měla pravdu. Tu návštěvu u vaší rodiny jsme si mohli odpustit. Pojd', Frederiku. Pojedeme. *(Odchází ke kuchyni.)*

(Otec s křikem běží za ní.)

Otec A co oběd? Klid, paní tchyně, klid! Vždyť jsme si zrovna chtěli sednout k jídlu!

Matka *(na odchodu)* Děkuji. Navečeříme se doma. U nás se kuřata smějí zabíjet.

(Otec se za ní dívá s bezmocným gestem.)

Julie *(na odchodu za Matkou, Janě)* Já tě nenávidím!

Otec *(bez sebe, Janě)* Kuře! Koneckonců to bylo kuře jako každé jiné, ty káčo bláznivá! To je toho, žes mu říkala Leon. Bylo roztomilé, prosím; bylo roztomilé, ale my jsme všichni roztomilí a přesto jednoho krásného dne pojdeme!

(Otec také odešel. Zůstali tu jen Jana, která stále ještě nehnutě stojí a svírá kuře, Lucien stojící na divaně a Frederik, který z Jany nespustil oči od jejího příchodu. Po všem tom hlomozu nastalo ticho. Frederik náhle prohlásí bez hnutí)

Frederik Prosím za odpuštění.

(Jana se na něho podívá, on se lehce usměje.)

Ale váš otec má pravdu: všichni jsme smrtelní. Co kdyby byl Leona někdo přejel?

Jana Být přejetý, to je něco jiného. Já jsem si jistá, že měl strach, jsem si jistá, že uviděl nůž a pochopil. Byl tak inteligentní.

Frederik *(se nasměje)* Třeba neměl čas pochopit přesně, o co matce jde.

Jana *(chmurně)* Ó ano. Já jsem si jistá, že viděl přicházet smrt. Jako kdyby mohl za to, že oběd nebyl připravený. Myslel jenom na to, jak pobíhat v trávě, hledat poklidně červíčky a bát se větru, který rozhýbává stíny. To jejich břicho, to jejich mizerné břicho, jak se o ně starají! *(Prohlíží si Frederika, ustoupí.)* Ale kdo jste? Vás taky neznám.

Frederik Já jsem Juliin snoubenec.

Jana *(ho nedůvěřivě pozoruje)* Tak vy jste syn tamté...?

Frederik *(s úsměvem)* Ano. Ale nesmíte být nespravedlivá: Já za to nemohu.

Jana *(mrzutě hledí na kuře)* Chudáček Leon! Byl by se tak chtěl stát velkým a hrozným kohoutem! Opravdickým kohoutem s opravdickým červeným hřebínkem, který ráno všechny budí.

Frederik *(tiše)* Vy nikdy nejíte kuřata?

Jana *(sklopí hlavu)* Ale ano. Kuřata, která neznám. Ale vím, že je to taky nespravedlivé. Pokoušela jsem se nejíst maso. Ale nešlo to. Mám na ně příliš velkou chuť.

Frederik Takže vy za to taky nemůžete.

Jana *(potřese chmurně hlavou)* Ale ano. Až budu stará, až budu chápat všechno jako ostatní, taky budu říkat, že nikdo nemůže za nic. Musí to být příjemné, tak najednou všechno připustit, všechno omluvit, nikdy se nebouřit. Nezdá se vám, že to stárí na sebe nechává strašně dlouho čekat?

Frederik *(se usměje)* Stačí mít trochu trpělivosti.

Jana Já nemám ráda trpělivost. Nerada se poddávám, nerada přijímám věci bez námitek. Má sestra vám toho o mně asi napovídala!

Frederik *(se usměje)* Ano. Hodně.

Jana A všechno je to pravda, abyste věděl! Jsem ještě horší. A za všechno mohu já. Jsem černá ovce rodiny, to už vám určitě řekli: ta, co dělá všechno, co se nesmí. Mátě mě nenávidět!

Frederik *(se usměje)* Já vím.

Jana Nesmíte se na mě usmívat jako na nějakého usmrkánka a myslet si, že potřebuju shovívavost. A taky nemám ráda, když se někdo zbytečně rozněžňuje a fňuká. Máte pravdu: jiná kuřata jím taky, tak co bych nejedla tohle, když už je mrtvé? Že jsem ho měla ráda? To je hloupost. Vrátím ho té čarodějnici. *(Jde do kuchyně a křičí.)* Nate, tumáte to svoje kuře, vy dvě! Oškubejte si ho, dejte ho péct, když jinak nedáte!

(Zmizela. Frederik se obrátí k Lucienovi, který se během celého výstupu ani nepohnul, na rtech má stále svůj dvojaký úsměv. Frederik mu řekne hlasem, který by chtěl být pobavený a není.)

Frederik Ona je podivuhodná!

(Lucien ho okamžik pozoruje mlčky, pak sleze z divanu a s úsměvem utrousí)

Lucien Ano. A to jste se ještě zdaleka nevynadivil!

(Frederik překvapený jeho tónem se na něho zadívá a padá opona.)

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Stejná dekorace, ale dům je teď uklizený. Je večer, po večeři. Místnost už je plná stínů. Vzadu v osvětlené kuchyni je vidět Julii a Matku při kuchyňské práci. Na scéně Otec v křesle, v ruce drží vyhaslý doutník a spí. Frederik a Jana sedí daleko od sebe, každý na jedné straně napůl uklizeného stolu, a dívají se na sebe. O kus dál stín opřený o francouzské okno: Lucien, který zírá do tmy. Otec začne najednou hlučně chrápat, Lucien vztekle zapíská jeden z kasárenských signálů a Otec přestane chrápat. Frederik a Jana se na chvíli zadívali na Otce, teď se znovu zahledí na sebe a poprvé se usmějí. Někde v domě odbíjí hodiny půl. Jejich úsměv pohasne. Frederik se zeptá.

Frederik Vlak jede v půl jedenácté?

Jana Ano.

(Ticho.)

Frederik Jak ten den rychle utekl!

Jana Ano.

Frederik Kdy se teď zas uvidíme?

Jana V den svatby.

(Ticho. Lucien se náhle pohne a zmizí ve tmě. Z dálky je slyšet, jak hvízdá večerku.)

Frederik Jako by to byl večer v daleké budoucnosti, kdy sem přijedeme na pár dní s Julií. Bude to docela stejné... Váš otec usne v křesle a nechá vyhasnout svůj doutník. Julie bude kutit něco v kuchyni. A my zapomeneme rozžehnout lampu jako dnes večer a budeme naslouchat, jak přichází noc.

Jana Nikdy už sem nepřijedete, vždyť to dobře víte.

Frederik Proč?

Jana Julie se sem nebude chtít nikdy vrátit.

Frederik *(po pauze)* Tak je to tedy večer z daleké minulosti. Dávný večer, který nechce přestat. V téhle chvíli už jsme asi hrozně staří, opotřebovaní, zlomení, léta už nás dávno rozdělila, my zrovna vzpomínáme na ten klidný večer, kdy nikomu nenapadlo rozžehnout lampu a kdy jsme tu seděli a čekali, aniž jsme věděli na co.

Jana *(vyskočí a křičí)* Já na nic vzpomínat nebudu. Nenávidím vzpomínání, je to příliš zbabělé a zbytečné!

Otec *(se náhle probudí a snaží se předstírat, že nespál)* Cos to povídala, děvenko? Nerozuměl jsem dobře.

Jana Nic, tatínku. Nic jsem neříkala. Spi.

Otec *(znova usíná)* Já nespím. Slyším všechno.

Jana *(stojí za ním, mluví tiše, aby se neprobudil, očima bloudí bůhvíkde)* Tak poslouchej, tatínku, když všechno slyšíš. Nastraž uši a poslouchej, co ti řekne tvá dcera. Tvá špatná dcera, ne ta druhá. Ta druhá neříká nikdy nic, za co by se musela stydět, nic, co pálí. Tvá druhá dcera dělá vždycky všechno dobře a bude jí to připočteno k dobru. Bude šťastná. Nebude pro svůj budoucí život potřebovat vzpomínku na jeden večer, bude mít právo na všechny večery, na všechny dny, na každou minutu, na celý život. I když už bude po smrti, pořád to ještě neskončí. Ještě pořád a navěky bude mít právo prožívat ve vzpomínkách celý svůj život, usazená po správné straně svého dobrého pánbíčka.

Frederik *(náhle vstane)* Mlčte!

Jana *(zprvu vykřikne)* Ne, nebudu mlčet! *(Pak rozpačitě prohlásí tiše)* Proč chcete, abych vás poslouchala, čím pro mě jste?

(Vtom se na prahu objeví stařík v tmavé peleríně s telegramem v ruce. Volá)

Listonoš Děti! Děti!

Otec *(se v spánku obrátí)* Pošta, děti, pošta! To je listonoš!

Lucien *(se vynoří ze tmy a vrhne se k listonoši)* To jsi ty, listonoši? Je to pro mě?

Listonoš Není, chlapče. Pro tvou sestru. Telegram za noční sazbu.

Lucien Kdy už to bude pro mě, listonoši?

Listonoš Až ho dostanu, chlapče.

(Zmizí ve tmě. Je slyšet zvonek vrátek, pauza, pak Lucien přistoupí k Janě a podá jí telegram.)

Lucien Tu máš, drahoušku. Noční telegram. Co už ti může kdo chtít tak naléhavě sdělit?

(Pauza, čeká. Jana vezme telegram, ale neotevřít ho.)

Ty ho neotevřeš?

Jana Ne. Víím, co v něm je.

- Lucien** *(zvědavě se zašklebí)* To máš ale štěstí! Já bych to tak rád věděl... *(Vypije skleničku vína na stole a odchází, pískaje kasárenský signál.)*
- Frederik** *(se náhle bezbarvě zeptá)* Co je v tom telegramu?
- Jana** Nic.
- Frederik** Proč ho neotevřete?
- Jana** *(ho nečtený trhá)* Vím už předem, co v něm je.
- Frederik** Máte ostatně pravdu. Co je mi do toho? Znam vás od dnešního rána a za hodinu odjedu.
- Jana** A příští měsíc si berete mou sestru.
- Frederik** Ano.
- (Podívají se na sebe.)*
- Jana** *(po pauze)* Je to telegram od mého milence.
- Frederik** Od toho člověka, co šel odpoledne v lese za námi?
- Jana** Vy jste ho viděl? Ne, od toho chudáčka ne. Ten si mi netroufá psát. Možná že to ani neumí. Ten, co si myslí, že na to má právo, to je někdo jiný. Za tím chodím noc co noc.
- Frederik** A protože vás dnes neuvidí, tak vám píše.
- Jana** Nejenom dneska, už nikdy. Dnes ráno jsem mu poslala vzkaz, že už ho nikdy nechci vidět.
- (Pauza. Frederik se namáhavě zeptá)*
- Frederik** Proč se s ním rozcházíte?
- Jana** Protože ho nemiluji. Protože jsem se najednou zastyděla, že jsem byla jeho.
- Frederik** A včera?
- Jana** Včera mi to bylo jedno. Včera mi bylo všecko jedno: že mám takového milence, že chodím bosá a v roztrhaných šatech i že jsem ošklivá.
- Frederik** *(hluše)* Vy nejste ošklivá.
- Jana** Ale jsem. Julie je hezčí než já. Julie je čistá a já vím, zač stojím. Ten, co šel za námi, byl taky mým milencem a já ho taky nemilovala. A předtím byli jiní, od mých patnácti let, a ty jsem taky nemilovala.

- Frederik** Proč se schválně tak špiníte?
- Jana** Abyste mě nenáviděl, abyste dnes večer odjel s nenávisť ke mně a abyste si s tou nenávisť v srdci vzal Julii.
- Frederik** Vždyť víte, že to bych nemohl.
- Jana** *(tiše)* A taky proto, abyste nikdy nemohl zapomenout na tu chvíli, kdy jsem vám ve tmě řekla o své hanbě.
- Frederik** *(po pauze)* To není správné - říkat to všechno takhle naschvál.
- Jana** Já mám jen jeden večer, a nemám vlastně už ani celý večer, mám už jen hodinu, a teď ani tu ne, a pak už budu celý život mlčet.
- Frederik** Proč tak mluvíte - když nemůžeme nic dělat?
- Jana** Zítřka nic, to ne, a celý život nic, ale něco můžeme udělat za tu hodinu, jestli nám ji nechají. Hodina je dlouhá, když člověk má jen to.
- Frederik** Co můžeme?
- Jana** Pořádně si vyříkat své neštěstí. To malé černé neštěstíčko nás dvou, protože pak už o něm budeme navěky mlčet. Důkladně si říct, jak hloupé je zmýlit se o den, zmýlit se o minutu a jednou provždy.
- Frederik** *(vykřikne)* Ale dnes ráno jsem miloval Julii!
- Jana** Ano - a bezpochyby ji pořád ještě milujete. A stejně s ní za chvíli odjedete. A ona vás bude mít po celý život. Proto si troufám mluvit: protože ona je bohatší než já.
- Frederik** Julie je dobrá, ona nesmí trpět.
- Jana** To já vím. A vím taky, že moje utrpení je příliš nové a nemá ještě takovou váhu. A že vzpomínka na mě musí ve vás blednout den za dnem, jako stará fotografie. Víím, že musí přijít den, kdy už se nebudete moci přesně rozpomenout na barvu mých očí - vždyť jste se na ně díval tak málo - a pak další den, možná den, kdy se Julii narodí první syn nebo kdy budou jeho křtiny, kdy už si na mě nevpomenete vůbec.
- Frederik** *(s hluchým výkřikem)* Ne!
- Jana** Ale ano. A proto si troufám všechno říct. Mluvíím jako umírající. A ne v zájmu dobra, ale s hanbou v srdci a nikdo mě moc nelituje.
- Frederik** Za chvíli odjedu s Julií a vezmu si ji, to ano. Ale na vás nezapomenu nikdy.

(Pauza.)

- Jana** *(tiše, se zavřenýma očima)* Teď bych měla poděkovat, že? Jako chudí...
- (Další pauza.)*
- Frederik** Ten zmatek, ta úzkost, co se nás dnes zmocnily, to přece není láska, to není možné; ale teď už se toho nikdy nedokážu zbavit.
- Jana** *(se zatátými zuby)* Ale já ano. Už zítra! Přísahám!
- Frederik** Vy to dokážete!
- Jana** Budu to muset dokázat! Budu ze sebe tu bolest muset vyrvat docela sama jako zvířata, když si zuby vytáhnou z pracky trn. Já nechci milovat a nemít nic v náruči. Nechci milovat jednoho a objímat druhého.
- Frederik** Ale vždyť my se nemilujeme! Vždyť se ani neznáme!
- Jana** *(zavrtí hlavou)* To je pravda, asi vás nemiluji, na to vás příliš nenávidím. Proč jste sem jezdil? Nemohl jste si vzít Julii tam u vás doma, aniž bych o tom věděla? Včera jsem se smála, včera jsem měla milence a nebyla jsem si jistá, jestli ho miluji. A bylo mi to jedno. On mi říkal, že mě miluje, a mě to ještě včera bavilo.
- Frederik** Proč jste mu napsala, že se s ním rozcházíte?
- Jana** Jen tak. Abych byla volná, až se s vámi budu loučit. A kdybych se byla mohla rozejít taky s těmi ostatními, co byli před ním, a setřít stopy jejich rukou na sobě, byla bych to udělala.
- Otec** *(se obrátí v křesle a ze spaní povzdechne)* Ano, ale já to samozřejmě platit nebudu!
- Frederik** *(se bezděky usměje)* O čem se mu to zdá?
- Jana** *(se také usměje)* Nevím. Možná že o svatební hostině... Chudák tatínek! Až odejde i Lucien, zůstaneme spolu sami dva. Směšná domácnost!
- (Přistoupí blíž k Otci a dívají se na něho.)*
- Frederik** *(náhle tiše)* Prosím vás, odpusťte mi.
- Jana** *(se usměje)* Proč? Dopoledne jste mě už jednou prosil za odpuštění - kvůli tomu kuřeti. Koneckonců je to tak jenom spravedlivé. Bylo by hrozné, kdyby to bylo naopak. Julie je opravdová žena, ne já! Milujete ji už takové měsíce a mě teprve od rána. A ještě to ani nevíte jistě. Ode mne to bylo šílenství, že jsem o tom začala mluvit. Takové případy jako ten náš, ty se jistě stávají dennodenně, ale lidi se spokojí tím, že si zhluboka povzdechnou a pomyslí: Škoda že už je pozdě! A po letech se na sebe dívají tak nějak podivně. Tak vznikají rodinná tajemství...

(Je slyšet Lucienu zvenčit pískat. Náhle se vynoří ze tmy za jejich zády.)

Lucien Tak co, děti? Díváte se na tatínka, jak spinká? *(Přistoupí blíž.)* Nenahání vám to trochu hrůzu - tahle mrtvola s otevřenými ústy? Jak vypadá překvapeně...? Tak tohle je ten život? To se mi mělo říct předem. Pozdě, příteli, příliš pozdě. Jen spěte. Klidně si vybírejte tu svou malou zálohu na smrt. Ale nechrápejte nebo začnu hvízdát: mám rád diskrétní nebožtíky. *(Dívá se na ně.)* Nenudíte se tady tak sami dva? *(Dívá se na Julii a Matku, které jsou vidět v osvětlené kuchyni.)* Podívejte se na ty mravenečky. Jak tam v kuchyni cítí a leští a myslí si, že mají pravdu pevně v ruce jako ucho od kastrolu. A nic netuší. Obě dvě nás nenávidí; vědí, že zítra zase vyhraje ta naše špína - a třeba kvůli tomu i zmeškají vlak, - ale to nevadí; ony prostě nechtějí, aby někdo mohl říct, že nechaly naši kuchyň špinavou... Člověk svou čest vkládá tam, kam může, že ano? Do čeho ji vkládáš ty, Jano?

(Ticho, nikdo mu neodpoví a Lucien si jde ke stolu nalít víno do skleničky.)

Já hospodyňky zbožňuju. Je to předobraz smrti. To ale musí být směšné, dívat se z dálky na všechny ty nešťastnice, co neúnavně leští pořád tentýž kouteček dekorace, den za dnem, rok za rokem - noc co noc je přemáhá tentýž prach... A naše hospodyňka se opotřebovává, schne, pokrývá se vráskami, ničí se, hrbí a konečně jednou v noci usne věčným snem, po posledním marném vygruntování. A na ten kouteček dekorace, který se ani nehnul - taky proč, vždyť má čas - usadí se nazítří nová vrstva prachu. Tentokrát toho dobrého.

(Protáhne se, zazívá, znovu se napije.)

Pravda, kdyby nedělaly tohle, čím by se chudinky zabývaly? Milováním? *(Vstane.)* Všichni se nemohou pořád jenom milovat, to by nebylo seriózní. Nemám pravdu, drahý švagře? *(Jeho uštěpačný smích se ozve ze tmy a už ho není vidět. Zahvízdá další signál - svolávání týdenní služby - a zmizí v zahradě.)*

Frederik *(náhle hluše)* Láska... Tak on si nemyslí, že je to každodenní boj?

Jana *(se znaveně usměje)* Každodenní boj, ale ne tak těžký jako dnes... To už bych nedokázala.

Frederik *(také s trochu unaveným úsměvem)* Ano. Byl to perný den. *(Pauza. Pak pokračuje)* Teď ještě noc. A pak se člověk bude muset probudit.

Jana Já jsem špatná dcera a vůbec nevylezu z postele. Přikryju se až po nos... Tatínek bude trochu hulákat za dveřmi a pak si sám ohřeje starou kávu. A později, k polednímu, začne zase hromovat, protože nebude moct najít klíč na otvírání sardinek. A já budu pořád dělat, že spím - až do večera.

- Frederik** Až se zabije první den, přijdou další. *(Náhle vykřikne.)* Já to nedokážu!
- (Jana se na něho podívá, on pokračuje.)*
- Já chci bojovat, ano, ale ne s tou částí mne, která křičí. Chci bojovat, ale ne s tou slastí. *(Podívá se na ni, křičí.)* Jak jste daleko tam na té druhé straně stolu! Jak daleko jste byla celé odpoledne!
- Jana** Muselo to být. Co by se mnou bylo, kdybyste o mně jenom zavadil?
- Frederik** Bojovali jsem po celý dnešní den, bez jediného doteku, bez jediného pohledu. Váleli jsme se po zemi, rdousili jsme se bez pohybu, bez výkřiku, zatímco oni na nás mluvili... Jak jste pořád ještě daleko. A přesto už nikdy nebudete tak blízko.
- Jana** Už nikdy.
- Frederik** Už nikdy, ani v myšlenkách... Nesmí to být, vidíte, když budeme chtít být silnější? Ani jedinkrát si nesmíme představit, že se objímáme.
- Jana** *(s očima zavřenýma, bez hnutí)* Zítřka ne. Ale dnes večer jsem já ve vašem náručí.
- (Pauza. Frederik povzdechne, také se zavřenýma očima.)*
- Frederik** Já už jsem nemohl... Ne, nehýbejte se... Je to najednou tak dobré, že to nemůže být špatné.
- (Jana má také zavřené oči. Budou tak mluvit na dálku, bez jediného gesta.)*
- Jana** Ano, je to dobré. *(Pauza.)*
- Frederik** *(tak jako dech)* Bylo to tedy možné! Zdá se mi, že piju vodu. Jakou jsem měl žízeň!
- Jana** Já taky měla žízeň. *(Pauza. Jana řekne nehlasně)* Snad bychom je teď měli zavolat. Probudit tatínka nebo jít ven s Lucienem, aby byl někdo s námi.
- Frederik** *(náhle vykřikne)* Počkejte! Je to příliš velká bolest. To už jsem taky neznal: cítit bolest... *(Otevře oči, udělá krok, ptá se.)* Kdo je ten člověk?
- Jana** Který člověk?
- Frederik** Ten váš milenec.
- Jana** *(ve stínu ustoupí)* Jaký milenec? Já žádného milence nemám.
- Frederik** Před chvílkou jste mi to říkala. Kdo je ten člověk, za kterým jste každou noc chodila?

- Jana** *(křičí)* Kdo vám říkal, že za ním chodím každou noc? Vy posloucháte, co říkají lidi?
- Frederik** Říkala jste mi to vy sama.
- Jana** Lhala jsem vám! Nebyla to pravda! Vy jste tomu věřil? Já žádného milence nemám.
- Frederik** Tak proč jste mi to říkala? Já věřím všemu.
- Jana** Abyste mě poslouchal. Myslel jste jenom na to, jak utéct. Ze všech sil jste se snažil mě nemilovat.
- Frederik** A všechny mé síly říkaly ne. Všechny mé síly - jedna po druhé - přebíhaly k nepříteli. Jak cize to dnes večer vypadají? Nepoznávám je. A žádná z nich mi v té noci nepodá pomocnou ruku. Co bylo v tom telegramu?
- Jana** V jakém telegramu?
- Frederik** V tom, který jste před chvílkou roztrhala.
- Jana** Naháníte mi strach. Jako byste byl soudce. Pamatujete si, že jsem dostala nějaký telegram i že jsem ho roztrhala. Pamatujete si všechno.
- Frederik** Ano. Kdysi jsem všechno zapomínal: jména ulic, čísla, urážky, obličej. Julie se mi smála. Teď už nic nezapomenu. Všechno je na svém místě, s nálepkou, s otazníkem. Jak vyčerpávající účetnictví je náš život! Co bylo v tom telegramu, odpovězte!
- Jana** Jak vám mám odpovědět? Vždyť jste to viděl: roztrhala jsem ho.
- Frederik** Posbírejte ty útržky ze země a přečtěte si je.
- Jana** Já už nevím, kde jsou.
- Frederik** Já to vím. U vašich nohou.
- Jana** Je tma. Nedaly by se přečíst.
- Frederik** Rozsvítím.
- Jana** *(vykřikne)* Ne, prosím vás, nerozsvěcujte! Nenuťte mě, abych to četla. Nenuťte mě, abych se vám dívala do očí. Raději mi věřte. V té tmě by bylo tak snadné mi uvěřit.
- Frederik** Já po ničem víc netoužím! Věřit vám jako dítě, jako divoch. Všechno ve mně řve, že vám chci věřit. Cožpak ten křik není navenek slyšet? Jenomže nemohu. Vy pořád lžete.

- Jana** Ano, já pořád lžu, ale přesto se mi musí věřit. Ty moje lži nejsou skutečné lži. Při troše štěstí by to všechno mohlo být pravda. Všechno by to bylo pravda, kdybyste chtěl. Prosím vás! Vaše role je o tolik snazší: stačí chtít.
- Frederik** Já chci, já chci ze všech sil, jako ve snu - ale nemohu. Kdo vám poslal ten telegram?
- Jana** Vidíte, pořád mě vyslycháte, a tak vám musím lhát, abych získala trochu času.
- Frederik** Proč chcete získat čas?
- Jana** Protože všechno je ještě tak křehké. Na mluvení je ještě příliš brzy. Zítra se budeme znát. Zítra možná budeme silnější než slova... Kdybyste počkal, kdybyste aspoň malinko počkal! Stojím dnes proti vám tak chudá... Mám tak málo zavazadel. Opravdická žebračka. Dejte mi dva groše - za dva groše mlčení.
- Frederik** *(nehlasně)* Nemohu.
- Jana** Tak se mě aspoň ptejte na něco jiného... Zeptejte se mě, proč se chvěju, když s vámi mluvím, proč pláču, když vám lžu, proč jsem tak zmatená, já, která jsem jindy tak sebejistá a s jinými se směju.
- Frederik** Nemohu. Chci vědět, kdo jsou ti druzí muži, chci vědět všecko, co mě může bolet.
- Jana** *(náhle se zoufalým gestem začne křičet)* Tak dobře, když jinak nedáte! Musíte mě brát takovou, jaká jsem, anebo mě zavrhnout i s mou hanbou. Teď musíte nést svou půli té hanby. Já sama už nemohu. Musím se o ni podělit. To před chvílí, to byla všecko pravda: mám milence a ten mi píše - nejspíš žadoní, abych ho neopouštěla; předtím jsem měla jiné, nemilovala jsem je a nevěděla jsem, že mám čekat; že někde na světě je chlapec, kterého ještě neznám a kterého okrádám... Tak. Teď víte všecko, i to, že na svou obranu neumím nic než lhát.

(Pauza.)

Už nic neříkáte. Stojíte vedle mě, slyším vás ve tmě dýchat a cítím, že Julie se v hloubi vašeho srdce rozlévá jako velká světlá skvrna. Vidíte, že tu lhářku nebudete nikdy moct milovat tak jako Julii? *(Náhle dodá potichu)* A přece teď s tou svou hanbou a špínou a zlobou v srdci před vámi stojím jako nevinné děvčátko - ti druzí se to nikdy nedovědí - bez květin, bez bílých závojų, bez nevinnosti a bez pážátek, které by nesly vlečku... černočerné nevěstě.. *(Dodá ještě tišeji, je-li to možné)*... A jen a jen vaše, když se vám uráčí vzít ji na vědomí.

(Frederik k ní náhle přistoupí, obejmě ji a políbí. S výkřikem poraněného zvířátka se mu Jana vyvine z náručí a uteče. Frederik

zůstane nehnutě stát v temné místnosti. Vtom vejde Matka a rozsvítí závěsnou lampu nad stolem, která vydává smutné světlo.)

Matka Není tu nic vidět. Cos tady v té tmě dělal? *(Uklízí nádoby do příborníku.)* Tak... V té jejich kuchyni nebylo jaktěživo tak čisto. Chudák Julie! Měla slzy v očích... Já ji chápu. Podobá se jim tak málo... Zůstala jsem tu dnes odpoledne jen kvůli ní. Teď to máme, zaplat'pánbu, z krku! Udělali jsme, co bylo třeba, teď všichni tři odjedeme a hned tak je nevidíme. Co je tí? Jsi tak bledý! Jsi unavený?

Frederik Nejsem, maminko.

Matka Asi to bude tímhle světlem. *(Dívá se na Otce.)* Ten starý ničema si tu spí. Je z nich ještě nejlepší. Ale ta drzá holka: jak všechnu práci nechala na Julii a na mně. Vynasnažím se, aby ani nejezdila na svatbu. Julie se mnou souhlasí. Tvoji strýcové by nikdy nepochopili, že ti dovolím, aby sis vzal sestru takové holky. Chudák Julie! Už se kvůli ní natrpěla dost. To stačí.

(Vrací se do kuchyně a volá na Julii, kterou je vidět docela vzadu.)

Už toho musíte nechat, dušinko, nebo zmeškáme vlak! *(Zmizí s Julií vzadu.)*

(Frederik se ani nehne. Náhle se otevřou dveře a objeví se Jana. Budou teď mluvit potichu jako zločinci.)

Jana Co budeme dělat?

Frederik Musíme jí to říct.

Jana Teď, když jsem já bohatší, stydím se. Zavolejte ji vy.

Frederik *(volá skoro potichu)* Julie!

Jana Nahlas! Nemůže vás slyšet. *(Vykřikne.)* Počkejte! To, co děláme, je špatné!

Frederik Ano, je.

Jana Nikdo to nikdy nepochopí, nikdo nám nikdy neodpustí, že?

Frederik Ne, nikdo.

Jana Jsme tu jako dva vrazi, kteří si netroufají pohlédnout si do očí. Ale musíme. Kdybychom to neřekli, bylo by to ještě horší.

Frederik Zítra už bude příliš pozdě. *(Znovu volá, příliš potichu.)* Julie!

Jana *(se vrhne k němu, objímá ho)* Počkejte! Ona vás ztratí! Najednou už vás nebude mít v náručí. Snažím se představit si, jaké to je: nemít nic v náručí.

- Frederik** To je jako před chvílí.
- Jana** *(vykřikne)* Já už si nepamatuju! Bože můj, jak je nám dvěma spolu dobře! Kdy to bylo? Včera? Když jsme se ještě neznali?
- Frederik** Já už nevím. Musíme ji zavolat.
- Jana** Počkejte! *(Křičí.)* Kdyby tak bylo možné, abyste ji byl nikdy nepoznal! Kdybyste se byl mohl dřív setkat se mnou! Dotýkám se vás, opravdu se vás dotýkám. Promiň, Julie, že je to tak nádherné!
- Frederik** *(který hledí daleko před sebe)* Nesmíme ji žádat za odpuštění. Nesmíme se pokoušet o vysvětlení. Musíme jí to říct rychle, jako se bodá nožem. Rychle ji zabít a pak utéct.
- Jana** Jak ji pořád ještě milujete!
- Frederik** Ano. *(Volá, tentokrát víc nahlas.)* Julie!
- Julie** *(s utěrkou v ruce, objeví se na prahu kuchyně)* Volals mě?
- Frederik** *(tišeji)* Ano, Julie.
- (Frederik s Janou se pustili, stojí vedle sebe a hledí přímo před sebe, Julie vejde, dívá se na ně.)*
- Julie** Co je?
- Frederik** *(začne)* Víš, Julie, bude to nesnadné a ty to určitě nikdy nepochopíš. Já si tě nevezmu, Julie.
- Julie** *(stojí zprvu nehnutě, pak položí utěrku na židli. Podívá se na Janu a zeptá se)* Co ti řekla?
- Frederik** Nic mi neřekla. Ty nevíš... Nikdy nemůžeš vědět a pochopit. Nemůžeme za to. My oba jsme bojovali od první chvíle.
- Julie** Vy oba jste bojovali? Kdo vy?
- Frederik** *(s gestem)* My dva. Odjedeš s maminkou, Julie, a já zůstanu.
- Julie** Kde zůstaneš?
- Frederik** Anebo jestli myslíš, že bude lepší, když zůstaneš ty, odjedeme my.
- Julie** Ale kdo my?

(Oni neodpovídají, Julie pokračuje tišeji.)

Když říkáš my, tak už to neznamena my dva? S kým chceš odejít?

(Neodpovídají.)

Vy mě chcete postrašit, vidíte? A teď se začnete smát. Anebo se mám začít smát já? *(Pokouší se neobratně smát a před jejich pohledem se zarazí.)*

Jana *(tiše)* Já ti ublížím, Julie. Nenávidíme se už od dětství. Ale dnes bych před tebou chtěla stát pokorně, Julie. Chtěla bych být tvou služkou.

Julie Přestaň se tvářit jako svatoušek! Jde z tebe strach.

Jana Vždycky jsme se o všechno hádaly: o hračky i o šaty. Dnes bych ti chtěla dát všechno, co mám. Ale já nemám nic, jen ty své dřevé hadříky a jeho, a jeho ti dát nemohu. Chtěla bych se nějak zohavit, aby tě to tolik nebolelo: rozdrásat si obličej, ostříhat si vlasy. Ale kvůli němu nechci být ani ošklivá.

Julie Tak ty si myslíš, že on tě může milovat? Tebe! Ztělesňuješ všechno, co na světě nejvíc nenávidí!

Jana *(pokorně)* Ano, Julie.

Julie Jsi ztělesněný nepořádek a lež a lenost!

Jana Ano, Julie.

Julie A on, tak čistý, tak náročný, on, který je vtělená čest! On že by miloval tebe? Nebud' směšná! Řeklas mu o svých milencích?

Jana Ano, řekla.

Julie A o tom posledním, co ti platí, o tom jsi mu řekla taky? Vsadila bych se, že o tom jsi mu neřekla.

Jana *(náhle vykřikne, celá rozzářená)* Díky, Julie!

Julie Proč mi děkuješ?

Jana Žes byla konečně zlá!

Julie Tak vy jste si mysleli, že se nebudu bránit? Obalamutila tě, co? Tiskla se k tobě jako k těm druhým? Dala ti svoje ústa někde v koutě anebo snad někde v dunách? To je ještě lepší!

Frederik *(křičí)* Nebyli jsme spolu ani na chvíli sami, dokonce jsme spolu ani nemluvili!

Julie Copak o to: ona na to moc času nepotřebuje. A dlouhé řeči taky ne. Zeptej se jí, jak to dělávala dřív; po nocích s rybáři u bárek. Na sítích, v pachu rybiny!

- Jana** Díky, Julie, díky!
- Julie** Nech si ty svoje díky, ty zlodějko!
- Jana** Teď, když se bráníš, tak už se nestydím! Díky, Julie!
- Frederik** *(ji chce odstrčit)* Mlčte! Nechte ji!
- Jana** Byla bys mohla plakat a třeba se utopit a on by tě byl mohl začít litovat: ale ty ses začala bránit jako žena, kterou chce někdo okrást!
- Julie** Ano, zlodějka jsi, zlodějka!
- Frederik** Mlčte už obě dvě!
- Julie** Já mám mlčet! To mám ještě ke všemu taky mlčet! Ona mi tě bere a já mám mlčet?
- Jana** Kdybys viděla, jak jsi nešikovná, Julie! Tak zarputilá, tak důstojná! Nemyslíš na nic než na svou nenávist. Na křivdu, která se ti děje! Raději se rozplač, tak plač přece, ať se obměkčí!
- Julie** To by se ti hodilo, abych plakala, ale toho se nedočkáš!
- Jana** Plač! On na nic jiného nečeká, aby se k tobě vrátil. Ještě pořád tě miluje, vždyť to vidíš. Tak se na něho aspoň podívej!
- Julie** Ne.
- Jana** Já křičím, jsem rozcuchaná, jsem ošklivá! V tomhle okamžiku se mu vůbec nelíbím. Začíná tě litovat. Plač! Rychle se rozplač, Julie!
- Julie** Ne! Na pláč budu mít času dost. Slzy mohou přijít, až budu sama.
- Jana** Tak mi aspoň vyškrábej oči! Vrhni se na mě, bij mě, já se nebudu bránit! Ale udělej něco ošklivého i ty, abych nebyla sama. Myslí teď jenom na tebe, poslouchá jenom tebe. Udělej něco šeredného, něco ohavného, nebo tě zabiju a naplivám ti do obličeje.
- (Vrhne se na Julii. Frederik ji odtrhne a odstrčí daleko od Julie.)*
- Frederik** Tak už ji nechte! Já si to přeju!
- Jana** *(triumfálně křičí z dálky)* Uhodil mě, vidělas! On mě uhodil! Mě! Já jsem jeho žena!
- Frederik** *(tiše, Julii)* Jdi pryč, Julie! Jsem si jistý, že jsi lepší než ona, a možná že skutečně udělala všechno to, cos říkala, ale má pravdu: ona je teď má žena.
- Julie** *(se náhle otočí, utíká do kuchyně a volá)* Pomoc, maminko, pomoc!

- Jana** *(stojí se zavřenýma očima, náhle řekne chraptivě)* Jak mě teď asi musíte nenávidět!
- Frederik** *(tvrdě, ani se na ni nepodívá)* Běžte do svého pokoje, seberte si všechno, co chcete vzít s sebou a počkejte na mě venku.
- (Jana odejde, náhle se objeví Lucien.)*
- Lucien** To přece neuděláte.
- Frederik** Udělám a hned.
- Lucien** Nedělejte to. Vždycky to dopadne špatně.
- Frederik** Proč?
- Lucien** Protože je to příliš dobré. A všechno, co je dobré, je zakázané, copak to nevíte? *(Naleje si sklenku červeného vína.)* Podívejte, tahle sklenka vína: nic to není, ale trochu to zahřeje, když to protéká hrdlem... A je to zakázané. Člověk musí využít toho, když chvilku nedává pozor. *(Vypije skleničku ex.)* Tak! A neviděl mě!
- Frederik** Kdo?
- Lucien** *(ukazuje prstem na nebe)* Tamten nahoře. Pokaždé, když je člověk šťastný, tak ho to hrozně rozlítí. On to nemá rád.
- Frederik** Jste opilý.
- Lucien** Bohužel ještě nejsem. Bývám opilý až daleko později v noci. Že to neuděláte, řekněte! Je to předem prohrané.
- Frederik** Uvidíme.
- Lucien** Já to vidím už teď. Vidím vás oba za týden, za měsíc, vidím vás za rok. Učiněný film. Strašný film. Ještě je čas. Běžte do kuchyně za Julií a za maminkou. Řekněte jim, že se vám jenom něco zdálo.
- Frederik** Mně se nic nezdálo!
- Lucien** Podívejte se na mě, člověče. Já přece nevypadám jako nějaká citlivka. Nedělejte to. Už kvůli Julii.
- Frederik** Já už na Julii nemohu myslet!
- Lucien** Co je to láska? Nic! Trochu výsměchu, trochu lži, trochu větru. A ona opravdu zemře. Nedělejte to! Nestojí to za její utrpení, nestojí to za bolest, kterou člověk působí sobě, a hlavně ne za tu, kterou působí ostatním. Láska není nic. Nestojí ani za dětské slzy. Nedělejte to!

- Frederik** To všechno už jsem si řekl. Je příliš pozdě.
- Lucien** Nemohl jste si říct všechno, vy nic nevíte. Já vím. Já vím všechno! Já jsem poučený! Ta má milovaná studia mě přišla zatraceně draho! A platím ještě pořád. Mám to na splátky - splatné po celý život. Jenže teď mohu mluvit. Z lásky mám doktorát. Jsem doktor paroháčství, uznávaná autorita! Nedělejte to, člověče. Je to předem prohrané.
- Frederik** Proč?
- Lucien** Pro nic! Protože je to žena! Protože člověk je na světě sám. Protože až budete jednou za měsíc, za rok, za deset let myslet, že držíte v náručí přítele, zjistíte najednou, že jste na tom jako všichni ostatní. Že objímáte ženu, že nemáte nic.
- Frederik** Už dost! Vy taky mlčte!
- Lucien** Ožeňte se s Julií. Mějte spoustu dětí. Staňte se mužem. Mužem, který má své zaměstnání, peníze a později i malou přítelkyni, to vám nikdo nebude mít za zlé. Staňte se opravdovým mužem a nesnažte se chytračit. Být šťastný je tak prosté! Jsou na to vzorečky a lidstvo je dávalo dohromady celá staletí. Fixlujte, kamaráde, fixlujte ve všem a především sám se sebou. To je jediná cesta, aby vás tamten nahoře nechal na pokoji. On má pro podvodníky slabost: buď je krátkozraký nebo spí. *(Ukáže na Otce)* Spí jako tamhleten, s otevřenými ústy, a když člověk nenadělá moc hluku, tak ho nechá být... Ale má nos, ohromný nos, a cítí hned, jak to jenom zavoní láskou. A lásku nemá rád, vůbec ji nemá rád! Už jsem zkrotil jinačí hlavičky! Budete paroháč! Cože? Cože? Že se vám to nelíbí? Tak si na to chcípnete, to vás naučí! Smrt! Smrt! Smrt! Přečetl jste si pořádně tu stránku vzadu ve vojenské knížce, kde se rekrutovi slibuje smrt na všechny možné způsoby? A to je láska!
- Jana** *(se objeví v plášti a čapce, s uzlíčkem v ruce)* Jsem připravená!
- Frederik** Pojd'te!
- (Vezme ji za ruku, odcházejí, mizejí ve tmě. Lucien stojí nehnutě, pak si naleje zbytek vína, zvedne sklenku k nebi, ptá se.)*
- Lucien** Na jejich zdraví! Dovolíš?
- Otec** *(kterého probudí ticho a který nechce, aby vypadal, jako že spal)* Tak co, děti, jak je to daleko? Už bude brzy konec?
- Lucien** *(se na něho podívá, usměje se)* Brzo, tatínku. Už to začíná.

OPONA

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Opuštěný pavilón v lese. Místnost je úplně prázdná. Vzadu začíná schodiště. Převržený divan. Na okně bez tabulek se větrem nadouvá tmavá záclona. Místnost tone ve tmě. Zvenčí je slyšet řádění bouře. Jana s Frederikem vejdou. Jsou promoklí na kůži.

Jana Pojdme dál. Tady budeme v bezpečí.

(Vcházejí dovnitř. Když za sebou zavřou dveře, řekne Jana klidně)

To je lesní pavilón, už dávno opuštěný. Když mě v lese chytne déšť, tak se tu někdy schovám.

(Pauza. Oba stojí uprostřed místnosti ve stínu. Jana zamumlá.)

Bude se nám líp čekat na ráno tady než na nádraží.

(Pauza. Poryv větru vzdouje záclonu.)

Frederik *(zamumlá)* Taková bouřka!

Jana Ano. V okně nejsou tabule. *(Pauza. Jana dodá)* Máte-li sirky... v koutě je stará lodní lampa.

(Frederik jí podá krabičku zápalek, Jana zažehne lampu.)

Majitel je moc hodný. Ví, že sem někdy chodím, a tak mi ji tu nechává.

Frederik Vy ho znáte?

Jana Trochu. *(Prknem přidrží záclonu, která se zmítá ve větru.)* Když tu budeme svítit, zatáhneme raději záclonu; to světlo je vidět široko daleko.

(Frederik se rozhlíží kolem sebe. Jana jde k převrženému divanu a postaví jej.)

Je tu jenom ten starý rozlámaný otoman, ale pořád ještě drží pohromadě.

(Frederik uvidí schodiště a ptá se)

Frederik A tam nahoře?

Jana Nahoře je něco jako půda. Je tam na zemi slamník, staré záclony z nějaké od molů prožrané červené látky, které jsem pověsila na zeď, a starý kufr místo stolu. Tam je můj domov. V létě tu občas spávám. Za chvíli vám to ukážu.

(Pauza. Stojí proti sobě, neodvažují se pohnout. Jana zamumlá)

Tak.

Frederik Tak.

(Pauza. Jsou na rozpacích, stojí nehnutě. Je slyšet bouři. Jana opakuje)

Jana Přece jenom se nám bude líp čekat na ráno tady, než na nádraží.

Frederik Vy se třesete?

Jana Ano.

Frederik Jste celá promoklá. Je vám zima?

Jana Ne, není. Mám promoklý jenom kabát. Sundejte si to sako, ať může proschnout. Přinesu vám něco zeshora.

(Lehce odběhne. Shůry je slyšet její kroky. Frederik si svlékne sako. Jana se vrací s pokrývkou, kterou mu hodí přes ramena.)

Tak! Takhle jste krásný! Vypadáte jako starý indiánský náčelník.

(Frederik ji chce obejmout, ona se mu nepozorovaně vyvine, zamumlá)

Já mám strach.

Frederik *(tiše)* Já mám taky strach.

(Malá pauza. Jana se na něho usměje.)

Jana To máte strach ze mě? Já mám zmoklé vlasy... Jsem ošklivá.

Frederik Nejste.

Jana Říkají o mně, že vypadám jako šílená, když mám zmoklé vlasy.

Frederik Kdo to říká?

Jana Ti druzí. *(Opraví se.)* Lidi.

Frederik Vypadáte jako divoženka.

Jana Já bych chtěla být opravdická divoženka, neučesaná, která sedí sama ve větvích a nadává lidem. Ale divoženky nikdy doopravdy neexistovaly, že ne?

Frederik Já nevím.

(Ona k němu zvedne oči, náhle zvažní a řekne)

Jana Vy asi máte rád děvčata s úhlednými kadeřemi, které si každé ráno v ložnici dlouho kartáčují vlasy. *(Prohrábne si vlasy prsty, pak se rozběhne ke svému uzlíčku, kde se horečně přehrabuje. Zklamaná vstane.)* Ne, hřeben jsem si nevzala. Zítra si koupím kartáč. *(Stojí proti němu a náhle vykřikne.)* A budu učesaná, krásně učesaná, tak jak to nenávidím a jak vy to mít rád; učesaná jako Julie!

(Zaraženě stojí chvíli proti sobě, ona pak sklopí oči a pokorně řekne)

Prosím za prominutí, ale já bych tolik chtěla být krásná. Tolik bych se vám chtěla líbit. *(Pauza. Jana vykřikne.)* Počkejte! Hřeben jsem s sebou nevzala, ale v té krabici máme přece jenom něco.

(Vezme ledabyle převázanou krabici, kterou přinesla s sebou, a odběhne s ní nahoru. Frederik zůstane sám. Shora je slyšet Janu.)

Hlavně se nedívejte! Jestli se jenom pohnete, vrátím se dolů a neuvídíte nic. Trvá mi to dlouho, protože je tu tma.

Frederik Nechcete lampu?

Jana Ne, já ji nepotřebuju. Nehýbejte se. *(Ptá se.)* Je to čekání moc nudné?

Frederik Není.

Jana Zato si přijdete na své. *(Malá pauza, kdy ji není slyšet, a pak se náhle objeví nahoře na schodišti ve fantastickém přísvitu lodní lampy. Nechala si své důkladné chlapecké boty, ale oblékla se ve spěchu do nesmyslných, jemňounkých bílých šatů. Zůstane chvíli nehnutě stát před užaslým Frederikem, pak náhle vykřikne.)* Tak! Teď umírám hanbou a jdu si je svléct.

Frederik *(nehlasně)* Ne.

(Jana se zarazí. Frederik se ptá)

To jste si přinesla v tom malém uzlíčku?

Jana Ne, v uzlíčku ne. V té velké krabici, se kterou jsem v lese vrážela do všech stromů. To je všechno, co mám na světě cenného.

Frederik Ale to jsou přece svatební šaty...

Jana Ne. Jsou bílé, ale jsou to plesové šaty, opravdické plesové šaty jako v katalogu... *(Trochu se zmate.)* Ale nejsou nové, víte... Koupila jsem je od jednoho vetešníka, který je prodával za cenu látky. Podařilo se mi sehnat trochu peněz, protože jsem prodávala vejce divokých kachen, která chodím sbírat do rákosí. Tady u nás jsou náramně vzácná. Lidi je nechávají vysedět od domácích kachen, dává to jinou rasu, po které je velká poptávka. *(Jana má pocit, že Frederik si možná myslí, že lže, a tak dodá)* Prodávala jsem je celou sezónu a tak jsem přece jenom sehnala dost peněz. Protože ten obchodník mi ty šaty samozřejmě nedal zadarmo. Však teď, když jsem je vyčistila, vypadají skoro jako nové.

(Její hlas odumře. Frederik neříká nic, hledí na ni. Jana vystoupí o pár schodů a zamumlá)

Jdu si je svléct.

Frederik *(nehlasně)* Ne. Zůstaňte v nich.

(Jana sejde dolů, přistoupí mlčky k němu, nespouštějíc z něho oči. Když se octne před ním, Frederik ji po krátkém zaváhání sevře do náručí.)

Mně nezáleží na tom, jestli jsou nové a jestli vám je někdo daroval.

Jana Proč mi nevěříte? Jsem si jistá, že Julii věříte, když vám něco řekne.

Frederik Ano, Julii věřím.

Jana A mně ne?

Frederik Ne.

Jana *(se mu vyvine z objetí)* Tak si běžte za ní. Já taky chci, aby se mi věřilo. *(Vrátí se do jeho náručí.)* Ne... Nechoďte nikam. Já vám to řeknu. Sedněte si. *(Usadí ho a sama si mu sedne k nohám.)* To se ví, že jsem je nekoupila jenom za to, co jsem vydělala na těch vejcích. Na to bych jich potřebovala hrozně moc. Ale aspoň část těch peněz jsem si opravdu opatřila takhle. O tom zbytku jsem vám nechtěla říkat, protože jsem nevěděla, jestli vás to nebude mrzet. Tatínek už strašně dávno zastavil naše stříbrné přibory. Platil pořád úroky, ale stejně už to bylo málem propadlé. A já jsem mu ukradla jednu ze stvrzenek. Má jich plnou zásuvku. Vyplatila jsem ty přibory - právě s těmi penězi za vajíčka a prodala jsem je, abych si mohla koupit ty šaty. On by nikdy nesehnal dost peněz na vyplacení těch přiborů a byl by o ně přišel. Ostatně, zbylo mi ještě pár grošů, a tak jsem mu za to koupila krabici doutníků. Malou krabici, protože ty šaty byly moc drahé. *(Pauza, pak dodá)* Protože teď už vám to mohu říct, když víte, jak jsem přišla k těm penězům. Koupila jsem si je zbrusu nové v jednom obchodním domě v Paříži. Vybrala jsem si je podle katalogu a oni mi je poslali poštou. Tak... *(Pauza, pak se zeptá)* Vy jste smutný?

- Frederik** Nejssem.
- Jana** A teď mi už věříte?
- Frederik** Ano.
- Jana** *(si povzdechne, opřená hlavou o jeho kolena)* Mluvit pravdu je tak jednoduché, ale člověku to hned nenapadne.
- Frederik** Snažte se o to, prosím vás, abych se příliš netrápil.
- Jana** Vás to opravdu trápí? Vždyť jste před chvílkou říkal, že vám na tom nezáleží, jestli jsou ty šaty nové a jestli mi je někdo daroval.
- Frederik** *(se zavřenýma očima)* Nebyla to pravda.
- Jana** Výborně! To jsem ráda! Protože kdybyste mě miloval jenom takhle, kdybyste po mně jenom toužil a na ničem jiném vám nezáleželo, tak bych byla hrozně nešťastná. Musíte mi věřit a žádat ode mě hrozně moc.
- Frederik** Chci ve vás věřit ze všech sil a žádat od vás pravdu každé ráno jako kus chleba na celý svůj den.
- Jana** Tak je to správně. Každý den ráno při probuzení vám budu říkat pravdu. Bude to tak báječné dávat vám všechno, co je ve mně, abyste to nosil jako zavazadlo. Bude mi tak lehké! A večer před usnutím vám taky budu dávat svůj balíček pravdy. Večer to ovšem bude zamotanější.
- Frederik** Proč?
- Jana** *(s povzdechem)* Protože dny jsou tak dlouhé! Protože vás tak miluji a protože se tolik bojím, abych vám nezpůsobila bolest.
- Frederik** Jaká teď ještě může být jiná bolest nežli lež?
- Jana** Je jich spousta. Lži se člověk bojí, ale lež je jenom jako mráček: přeletí a nezanechá žádné stopy... Nesmíte si myslet, že já si je pamatuju. Kdybych si je pamatovala, kdyby se na mě všechny sesypaly jako hejno much, to by bylo strašné, to ano. Ale když ten mráček pomine, jsem zase nedotčená, a je to, jako by se naštěstí mluvilo o něčem jiném a já mohla mlčet, klidně - a nevině. Chápete to?
- Frederik** *(s povzdechem)* Snažím se.
- Jana** Krůček napravo a je to správné, krůček nalevo a je to špatné. A je to, jako když jsem byla malá, člověk pořád přemýšlí, která ruka je správná. *(Ticho. Náhle se zeptá)* Že jste netoužil mít ženu jako jsem já, vidíte?
- Frederik** Ne, ne tak docela.

- Jana** A přesto jsem tu dnes večer já a mám hlavu ve vašem klíně.
- Frederik** Ano, jste to vy.
- Jana** Tomu se, myslím, říká řízení osudu?
- Frederik** Myslím, že ano.
- Jana** *(vydechne úlevou)* Osud to řídí dobře.
- Frederik** *(po pauze tvrdě)* Ano, dobře. Julie pláče sama ve svém pokoji a všechno je zničené a nejisté, ale je to dobré. I to, co se ve mně zlomilo a co mě teď bude věčně bolet, to je taky dobré. Všechno je dobré. Všechno je plné jakési strašné shovívavosti a děsné něhy.
- Jana** I to, že jsem taková, jaká jsem?
- Frederik** To je taky dobré. To je bezpochyby ze všeho to nejprostší: že nejsme stvořeni jeden pro druhého a že jsme oba plní rozporů. A že jsem napřed musil milovat Julii, abych přes ni potkal vás, která se jí tak málo podobáte.
- (Pauza. Jana zamumlá)*
- Jana** My dva jsme si asi nebyli podobní, aniž když jsme byli docela malí.
- Frederik** Ne.
- Jana** Vy jste byl vždycky primus, že?
- Frederik** Ano.
- Jana** Vidím vás docela jasně: vymydlený, s kabelou. Já bývala špinavá, rozčuchaná, šaty plné skvrn, vlasy mi padaly do očí. Pořád jsem chyběla, protože jsem se chodila rvát s všelijakými uličníky.
- Frederik** *(s úsměvem)* Jako bych vás viděl...
- Jana** Měli jsme takovou tlupu, říkalo se nám Černí Petří. Lidi tvrdili, že jsme jednou v zimě utloukli jednoho kluka dřeváky. Byli jsme hrozní: tetování inkoustem a samá jizva. Měli jsme kouzlo, takový červený papír, který jsme žvýkali, když jsme chtěli být silní. Jmenovalo se to ministafia. Dovedu si představit vás v té době - vždycky s čistým límečkem!
- Frederik** *(s úsměvem)* Určitě jsem dělal, že vás nevidím. Asi jsem vás nenáviděl. My jsme taky měli bandu - říkali jsme si Nebojsové. Měli jsme vojenské hodnosti a byli jsme rozhodnutí, že vyčistíme kraj od darebáků.
- Jana** *(se zasměje)* To nejde, mládenečku! Ti budou vždycky.

- Frederik** Kradli ovoce našich rodičů, vystrkovali na lidi holé zadky a tahali naše sestry za copy.
- Jana** Ty roztomilé dívčí copánky! Ty jsou jenom na to, aby se za ně tahalo.
- Frederik** Jednou jsme se společně usnesli, že to jednou provždy skončujeme a že k rozhodujícímu utkání dojde večer 14. července. Předtím jsme uzavřeli na týden příměří, abychom se mohli připravit. Ti darebáci si na svoje klacky připevnili čepele nožů.
- Jana** My jsme taky měli jednu velkou bitvu, jak Julkovi Demarchovi zlomili ruku. Ta naše byla na svatojánský večer. Předtím jsme křepčili jako divoši kolem ohňů. Já jsem si z hřebíků vyrobila takového boxera a vrazila jsem ho starostovu náměstkovi do zadnice. Ti poseroutkové si totiž přivolali na pomoc rodiče, když viděli, že prohrávají.
- Frederik** Nebojsové měli jenom klacky a kameny. Nijak jsme se nekryli a bili jsme je slušně. Ale líp jsme mířili. Měla jste slyšet ten řev, když jsme někoho ve tmě zasáhli.
- Jana** *(tiše)* Jednou jste po mně hodil kamenem. Měla jsem na koleně díru velkou jako ořech. Dejte mi ruku. Tady.
- (Ticho. Frederik má ruku na její noze, řekne vážně)*
- Frederik** Odpusťte.
- Jana** To nic, jestli už mi nebudete ubližovat. *(Pauza. Jana úlevně povzdychne.)* Je mi tak dobře pod tou vaší rukou. Jsem jako kůň, který ví, že už se ani nepohne. Náhle je kolem nás takový mír. Nepřestalo pršet?
- Frederik** Nevím.
- Jana** *(po pauze)* Je mi jako by se ve mně něco tichounce trhalo. Zdá se mi, že vám nikdy neublížím. Myslíte, že je to, čemu se říká něha?
- Frederik** Nevím.
- Jana** Já jsem to taky nevěděla. Četla jsem o tom jenom v knížkách. Myslela jsem, že to přichází až po hrozně dlouhé době.
- Frederik** Já jsem si to myslel taky.
- Jana** Nemůže to být opravdu ono, vidíte, když to přišlo tak rychle? Mám právo po vás toužit a být šťastná ve vašem objetí, ale ne milovat vás tímhle způsobem. Ale jak vás mám milovat, řekněte! Vždyť vás ani neznám.
- Frederik** Já vás taky neznám a přesto budete dnes večer mou ženou. Mou ženou a malým bratříčkem, vším dohromady, na život a na smrt - vy, ta malá cizinka s neprobadatelným čelem. Jak je to prosté!

- Jana** Pro naše ruce, které se tisknou, pro mou hlavu v úžlabině vašeho ramene, pro ty ano, pro ty je to prosté. Pro naše srdce...
- Frederik** Stačí si myslet pravý opak. Vždycky jsem říkal, že bude vážná a oblečená v černém jako děvčata od nás. Hladká tvář se světlýma očima, vlasy pořádně ulízané, takový pravý vojáček, který vedle mě bez reptání ponese svůj tlumok. A vidíte: dopadlo to jinak. Byly to vaše oči, do kterých se neodvažuji ponořit, vaše prameny vlasů, váš rošťácký výraz a vaše lži: to všechno, co nemám rád a do čeho jsem se zamiloval.
- Jana** A co kdybych nelhala a kdybych si pořádně ulízávala vlasy?
- Frederik** *(pokračuje)* Říkal jsem si, že budu mít dvě děti. Straší se bude jmenovat Alain a bude hrozný rošťák, a ta mladší, Marie, bude něžná jako ptáček. Večer, až se vrátím domů, budu s nimi slabikovat v učebnici. A vidíte - žádné poklidné večery, žádné slabikování pod lampou, žádné pozorné pohledy... Místo toho budou naše prázdné hotelové pokoje, vaše lži, naše hádky, naše bolest...
- Jana** Proč to říkáte tak mírně?
- Frederik** Protože to znamená mír. Ne takový, v jaký jsem doufal, ale jiný. Mír znamená dojít někam, třeba až na sám konec beznaděje, a říct si: Aha, tady je to. Teď jsem došel k cíli.
- Jana** A vy myslíte, že jsme došli k cíli?
- Frederik** Ano, tentokrát jsme u cíle. Trvalo to dlouho a cesta byla všelijaká. Ale teď cítím vaše teplo a ty chvíle čekání na to, až si budeme náležet, ty mají něco jako příchut' zasnub. Tady je to!
- Jana** *(se ptá)* A jsem to já?
- Frederik** Už to tak bude.
- Jana** *(se ptá dál)* A je už teď příliš pozdě? A poslal jste k čertu všechno, co byste si byl přál? Berete na sebe svůj díl zodpovědnosti? A když budu trpět, budete se muset stydět se mnou, a když budu litovat, polovina té lítosti bude vaše?
- Frederik** Rozhodně.
- Jana** *(po malé pauze, náhle)* Teď chápu, proč jsou tak vážné.
- Frederik** Kdo?
- Jana** Skutečné nevěsty. *(Vstane.)* Ale nechápu, že potom lžou. Že si potom po kuchyních šuškájí všelijaké špinavosti. To kdybych já tak jednou přísahala, v bílém a s kyticí někde v kostele, kdybych já nějakému chlapci řekla: Od téhle chvíle jsem tvoje žena a všechno budeme sdílet spolu: dobré i zlé patří

stejným dílem nám oběma... byla bych jako voják s kapitánem a spíš bych si dala ruku useknout. (*Obrátí se a začne křičet.*) Proč pořád myslíte na Julii? Proč pořád mluvíte o Julii?

Frederik O Julii? Co jsem o ní řekl?

Jana Copak se neslyšíte? Pokaždé, když zmlknete, křičíte: Julie! Pokaždé, když vaše oči spočinou na mně, dívají se na ni, a já se volky nevolky otočím. Vždyť víte, že se jí nikdy nebudu podobat! Vždyť víte, že jsem její pravý opak. Dívejte se na mě, to já jsem tady a žádná jiná. Já se vším dobrým i zlým, co ve mně je, v zapleteném uzlu, který se nedá rozmotat. A musíte si mě vzít, aniž byste ho rozmotával.

Frederik Mlčte!

Jana Co děláte daleko od ní, daleko od matky, daleko od notáře a od ulic vaší vsi, daleko ode všeho, co je na světě dobré a jisté? Co děláte před tou rozcuchanou holkou, která křičí a lže a přivádí na vás hanbu a bude vám ubližovat!? Když máte chuť se jí zmocnit, udělejte to rychle. Dnes v noci patřím vám. Nebude se vzpírat. A ráno, až vás ta touha přejde, utíkejte rychle za Julií. Protože ona je ve vašem srdci.

Frederik (*ji uchopí za zápěstí*) Už jsme vytrpěli dost. Chci, abyste teď mlčela!

Jana (*zápasí a vysmekne se mu*) Ano, to je ono, ubližujte mi! Zkruťte mi ruku jako před chvílí, když jste ji hájil. Je odjakživa a navždycky ve vašem srdci, mládenče. A tam ve vesnici... kdyby byla měla odvalu se rvát a třeba si trochu zničit tu svou čistou zástěrku a ty své krásně zabalené učebnice, byla by určitě ve správném táboře, na to bych dala krk: s Nebojsy proti uličníkům.

Frederik Blázínku!

Jana A vy byste si byl stoupl před ni, až bych po ní házela kamením, vidíte? Aby ji to nebolelo, aby jí netekla ta její drahocenná krev? Že byste si byl stoupl před ni, řekněte, zrovna jako dnes večer, když jsem ji chtěla zbít?

Frederik (*tvrdě, vzpříma*) Ano. Určitě.

Jana (*křičí jako dítě*) Tak abyste věděl, já bych na vás byla poštvála všechny svoje uličníky. Přivázali by vás ke stromu a já bych ji skalpovala, tu vaši Julii s načesanými lokýnkami - před vašimi očima! Proč už nejsme malí? Proč už se nemůžeme prát? (*Vrhne se mu náhle do náručí a zděšeně křičí*) Kdybyste tak mohl vytáhnout z kapsy nůž a rozříznout mi srdce! Viděl byste, jak je uvnitř čisté a rudé!

Frederik (*ji sevře, přemožen a mumlá*) A jak rychle tluče!

Jana Vy je slyšíte? Jestli pořád ještě lžu a zaplétám se, jestli nedokážu rozmotat všechna ta vlákna, která mě spoutávají jako ubohou nepatrnou mušku, jestli

nemohu najít vhodná slova, jestli vám křivdím a jsem nespravedlivá, myslíte aspoň na to srdce, jak je v tom svém vězení nemohoucí. Já mluvím a já - to je pořád ještě moje lstivost nebo zloba nebo pýcha, - já jsem žena, která má za sebou všechno, co už udělala a co možná ještě jednou dokáže udělat. Ale to srdce je jako zvíře, které neumí nic než skákat, aby se projevílo. A ono skáče, skáče k vám! Slyšíte je přes mé tělo? A tak - i když se vzdalují a posmívám, i když se tvářím jako bych vám chtěla ublížit, poslouvejte to srdce, jenom je - a ne mě! *(Přivine se k němu.)* Tak a teď mě sevřete, hodně pevně - protože nebudu mít síly nazbyt: ani té vaší i s mou dohromady. *(Jde k oknu, roztáhne záclony, otevře dokořán dveře do noci. Větr zavane do místnosti a plamének lampy zabliká.)*

Frederik Co to děláte?

Jana Otvírám všechno, aby světlo bylo vidět daleko do lesa.

Frederik Proč?

Jana Aby se neřeklo, že jsem dala míň, než skutečné nevěsty. A když to má být dobré i zlé pro nás oba, proč bychom s tím nezačali hned? Je to jako ten závod v plavání přes zátoku 14. července. Někdo vždycky zůstane pozadu. Ale ti, co nemají dost sil, by se do toho prostě neměli vůbec pouštět. *(Stojí v otevřených dveřích, ve větru, vzrušená.)*

Frederik Zavřete ty dveře. Lampa zhasne.

Jana Tak ji znovu zapálíme. A budeme ji zapalovat tak dlouho, až ten muž, co teď právě bloudí po lese jako stará, černá, smutná sova, uvidí mezi větvemi světlo a přijde zaklepat na okno.

(Frederik k ní přistoupí, ale zastaví se, ona pokračuje.)

Ví, že mě ztratil. A jsem si jistá, že mě hledá. Je to surovec a šereda a stydí se, takže se možná neodváží vejít dovnitř. Ať tedy nevchází - děkuju! Ale já jsem udělala všechno pro to, aby přišel. Je to jako boží soud, o kterém bylo v jedné školní učebnici: viník i nevinný museli oba vzít do rukou rozžhavené železo a pak už zbývala jen odvaha a štěstí... Bylo by lepší než všechno ostatní.

Frederik Proč chcete, abych toho člověka viděl?

Jana *(tiše)* Je to jako operace, Frederiku. Když neztratím příliš mnoho krve a nevyjdu z toho příliš znetvořená, je možná ještě jiskřička naděje, že zůstanu naživu. *(Dodá vážně)* Jenomže pak budu chtít, abyste mě miloval jako Julii.

(Frederik jde ke dveřím, zavře je a obrátí se.)

Frederik Když sem ten člověk vejde, když ho uvidím tváří v tvář, možná že vás už nebudu moct milovat.

Jana Já vím, ale s tím rozžhaveným železem si člověk taky nikdy nebyl jistý, že na tu popáleninu neumře.

Frederik Copak nestačilo už to, co jsme dělali před chvílí? Copak její bolest nestačila?

Jana Ne. Každý musí zaplatit svůj díl.

Frederik Miluji vás a konečně jsme po celém tom dlouhém dnu sami. Nečekejme příliš dlouho! Noc kolem nás pospíchá. Smířil jsem se se vším: s tím zločinem i s tou ránou i s vámi, ačkoliv všechno na vás je mi cizí - ale pod podmínkou, že teď už jsme u cíle. *(Zatáhne záclonu.)* Prosim vás, nevyžadujte už nic víc, nevyhledávejte další utrpení. Vidíte, já už po vás nic jiného nechci. Lidé bojují a umírají za svoje sny, ale pak přijde chvíle, kdy jsou znavení, kdy chtějí všeho nechat, položit ruce na své ženy a být přece jenom trochu šťastní.

(Přistoupí k ní, ona ucouvne.)

Jana Ne, Frederiku. Tam v lese se mi zdálo, že nikdy nemůžeme jít dost rychle, tak strašně jsem po vás toužila, ale když na mě sáhnete teď, myslím, že začnu křičet.

Frederik Já vás nepoznávám. Kdo jste - náhle tak napjatá, tak bledá a připravená se bránit?

Jana Jsem jejich sestra.

Frederik Čí sestra?

Jana Těch vašich žen, co se drží za podolky svých černých sukní a stojí v zástupu, který sahá přes hranice času a smrti. Těch, co stojí na strážích před vašim srdcem. Vašich tet, babiček a sestřenic a taky Julie. Teď už mi nenahánějí strach. Jsem jako ony. Není to tak těžké: stačí milovat.

(Náhle se otevřou dveře a na prahu se objeví promoklý Lucien.)

Lucien Promiňte, že ruším. Všichni jsme se dnes večer hodně naprocházeli v dešti. Divné počasí na takovou idylu! *(Zavře za sebou dveře.)* Posílá mě Azarias. Netroufá si jít dovnitř, je nesmělý. Ale není to špatný chlap a zdá se, že tě miloval. Vzkazuje ti, že si ty šaty můžeš nechat.

(Jana se ani nehne. Frederik se k ní mlčky otočí. Lucien otevře krabici, kterou přinesl, a dodá)

A tady ti posílá ten závoj, co sis zapomněla.

(Položí klidně dlouhý tylový závoj přes otoman. Jana řekne tiše do pauzy)

- Jana** Ano. Byly to svatební šaty.
- Frederik** A on vám je dal.
- Jana** Ano, včera.
- Frederik** *(po pauze)* Proč jste si je brala s sebou?
- Jana** *(dětsky)* Nic jiného hezkého jsem neměla.
- (Stojí si tváří v tvář, němí a nehybní.)*
- Lucien** *(se usměje)* Vy si to nemůžete srovnat v hlavě, mladý muži? Buďte spravedlivý! Ona šla s vámi z velké lásky a navždycky. Uznejte, že to byla přesně ta chvíle, kdy to chtělo trochu péče o zevnějšek. Ptát se jí, kdo jí ty šaty koupil, to je čistě mužský nápad... Musím vám ostatně připomenout, že velice jemnocitně nechala doma závoj. Ten závoj, který jsme jí my stejně jemnocitně chtěli zase přinést.
- Jana** *(tiše)* Nenávidím tě, Luciene.
- Lucien** Ano. Hraju mizernou roli. Přiznávám, že to všechno není moc velkolepé. *(Dívá se na ně, jak tu stojí němí a zmatení; posměšně)* Jehňátka moje ubohá! Je mi vás líto. Takové jehňátko chce opravdu nic než pravdu a celou pravdu, a když se jí pak octne tváří v tvář, přejde ho řeč a je mu do pláče. Na to musí být člověk tak obrněný jako já, aby tu dámu uvítal.
- Frederik** *(se náhle zeptá)* Proč jste mi lhala?
- Jana** Všiml jste si, že ty šaty jsou nové, a já jsem pochopila, že vám to nikdy nebudu moct říct.
- Frederik** *(křičí)* Co? Že vám je včera dal?
- Jana** Ano.
- Frederik** Ale přesto jste je vzala s sebou?
- Jana** Ano.
- Frederik** Věděla jste, že vám nemohu poskytnout nic než útěk a bídu. Šla jste za mnou okamžitě a beze všeho. Zpřetrhala jste všechna pouta a opustila jste všechno - stejně jako já - a ten zločin, kterého se dopouštíme, byl možný jenom proto, že jsme oba všechno opustili. Chtěl bych z vás ty šaty servat, roztrhat je, pošpinit...
- (Pokročí k ní, ona vykřikne, ucouvne a přitiskne ty krásné šaty k sobě.)*
- Jana** Ne!

(Ten výkřik Frederika zastaví.)

Lucien *(tiše)* Věci se nemají ničit, to je ošklivé. A kromě toho má naše děvenka ty šaty ráda. Ne tak jako vás, to jistě ne, ale moc. Když jí řeknete, aby si vybrala, tak si vybere a svlékne se. Ale považte, že jsme nad katalogy proplakali celé měsíce a snili jsme o těch šatech tak dlouho v samých děravých svetrech... Málem bychom si jenom kvůli nim byli vzali Azariase.

Frederik *(vykřikne)* To není pravda!

Lucien Ale je! Z čeho myslíte, že jsou ženy? Z oceli, z platiny, z diamantů? Na notářství se toho o nich moc neví. Ženy jsou ze vzdechů, z mámení, z rozmarů, z dobra i ze zla, a směs toho všeho v rukách chemika buď vybuchne nebo se sloučí, přijde na to. Někdy to na sebe vezme věčnou podobu a člověku se chce umřít, jak je to krásné, a pak, jednou ráno, je z toho strašlivý netvor a uniká vám to mezi prsty. Azarias je bohatý a miluje ji a ona mu dnes večer dává košem kvůli vám - a ničeho nelituje. A nemyslete si, že za ním chodila kvůli těm jeho pár grošům, má sestra není žádná děvka. Chodila za ním, protože ji to bavilo, a odchází s vámi, protože ji to baví ještě víc, jenom si s sebou bere ty šaty. To je všechno.

Frederik Mlčte!

Lucien Co vám to bude platné, když si to všechno budete muset říkat vy sám? Mně to dělá dobře, tak mě nechte.

Frederik *(křičí)* Lhala jste, zase jste lhala. Kdy vám teď budu moct uvěřit?

Lucien Zítřka! Za chvíli! Hned! Stačí, abyste s ní odešel a nechal to na ní - a zítra jí budete věřit všechno. To je další řešení - stejně rozumné jako trpět.

Frederik Já to nedokážu.

Lucien Já jsem to taky nedokázal. Je to řešení pro ty nejsilnější nebo pro ty nejhloupější.

Frederik Já chci chápat!

Lucien Co? To, co se v takových chvílích odehrává v těch křehkých malých tělíčkách? To nepochopil nikdy nikdo. Ani ony samy. A taky nač? Asi to není nic krásného. To víte, člověk si na to musí zvyknout. Na světě jsou taky nemoci, hloupost, bída, válka, smrt... A my jsme malí chlapci.

(Frederik klesne na otoman, hlavu si drží v dlaních. Lucien si sedne vedle něho.)

Stejně jsme k smíchu s těmi svými mužskými záležitostmi. Jsme k smíchu, když se snažíme vysvětlit, že jsme učenci, válečníci, básníci, že chceme žít svobodně nebo zemřít, že máme světonázory. Jde pořád jen o to jedno!

(Pauza, pak dodá) Člověk se musí upnout ke své matce, k Julii, když nějakou najde, anebo k ženám z knih. *(Ukáže na obraz, velkou zažloutlou rytinu pod rozbitým sklem ve velkém černém rámu, která visí nakřivo na stěně.)* Například tahle. Poetova žena. Tenhle pavilón se už něco nasloužil našim rodinným utrpením! Když mě opustila má žena, chodil jsem se sem často schovávat. A jak jsem tak jednou tupě civěl do zdi, uviděl jsem, že nakřivo na stěně visí tahle rytina. Sklo je špinavé, takže na ni není moc dobře vidět. Je to žena Poeta, jednoho z těch, co Nero odsoudil k smrti. Vzala centurionovi z ruky meč a když Poetus váhal, bodla se první, s úsměvem podala meč manželovi a řekla: "Tu máš. Non dolet."

(Frederik vzhledne a pak zas skryje hlavu do dlaní. Ticho. Jana se poslední dívá na rytinu a ptá se)

Jana Co to znamená: "non dolet"?

Lucien To znamená "nebolí to". Ta rytina je v empírovém gustu, Poetova žena není moc krásná, pro nás estéty je možná trochu moc při těle. Ale stejně... *(Povzdechne si, napůl toužebně, napůl posměšně)* měl ten Poetus štěstí!

(Pauza.)

Jana *(náhle proneše tiše)* Frederiku, já vám přece jenom chci něco říct. Já sama jsem otevřela ty dveře do tmy, aby ten člověk mohl vejít dovnitř a říct vám víceméně totéž, co Lucien. Jsem lhářka, to je pravda, a za moc nestojím. A taky je pravda, že jsem si s sebou vzala ty šaty. *(Pauza, ona namáhavě pokračuje)* On vám to řekl: Julie, vaše matka a teď už i římské dámy jsou proti mně! Všechny, které byly silné a čisté... Tak abyste věděl, to já bych mohla taky a líp než ony. Co vám koneckonců obětovala Julie? Svou počestnost nebo svůj strach z toho, že si zadá? A vaše matka? Kolébala vás, když jste v noci nespali. Myslíte, že bych já nebyla udělala totéž? Myslíte, že bych u vás nebděla a nenosila vás na rukou, kdybyste byl nemocný? Byla bych vás hýčkala jako deset matek, tisíc nocí! Byla bych jako kvočna, která nesezobne žádné zrníčko pro sebe. Byla bych jako vlčice, která svá mláďata hájí tělem a bojuje tak dlouho, dokud ji lovci nezabijí. A ona, ona má deset dalších, udělala to desetkrát za sebou, protože ji to vzrušovalo, jako to vzrušuje všechna zvířata, když vidí kousek sebe sama, který z nich vyšel a který se hýbe.

Lucien To je pravda, nejhorší jsou matky. Možná že to jednoho dne zrovna tak vzruší i tebe a budeme tě taky muset uctívat.

Jana *(se otočí, ohnivě)* Ne! Já nechci, aby mě to popadlo jako všechny matky a kvůli jakémukoliv dítěti! Já nechci být volky nevolky dvanáctkrát vznešená, dvanáctkrát až k smrti oddaná, dvanáctkrát jedinečná. U mě nejde o žádný neurčitý pud, kterého jsem plná tak, že potřebuji nějaké malé, aby ho ze mě vydojilo. Já miluji jeho! Za něho se chci obětovat a umřít. A tahle láska se mi nebude vracet jako míza stromů pokaždé, když ztloustnou v pase. Je to poprvé a jsem si jistá, že taky naposled, dokud se mi kůže na břicho nepřilepí

až na kosti, co jsem připravená prolít ihned svou krev i mléko, kdybych někdy nějaké měla.

Lucien *(vstane, zle)* Tvá krev a mléko! Ty to bereš zhurta! Vždyť ho znáš teprve den.

Jana Tohle říkáte všichni, nic jiného neumíte! Mohu za to, že je to teprve den?

Lucien Tvá krev a mléko! Ženské někdy mají fantastické výrazy, když je člověk poslouchá se zavřenýma očima. Naštěstí stačí vidět, jak mrkají a křiví koutky, než dostanou hysterický záchvat. Dalas mu svá ústa a on teď má na jazyku chuť tvé kůže. To je všechno. Jsi jenom holka, kterou si vzal na jednu noc.

Jana Ne! Jsem jeho žena!

Lucien Jeho žena? Ty? Já umřu smíchy! Podívej se na něho. Tvrdý, poctivý, solidní. Pravý francouzský pěšák, přecpaný ctnostmi. Ty a jeho žena? Máš na něho chuť, on má chuť na tebe. Mnoho štěstí... Pospěte si! Ale nestavte nad tím žádnou katedrálu.

Jana A co kdybych se byla v jediném večeru stala vším, co má rád? Co kdybych najednou neztělesňovala ani lenost, ani lež, ani nepořádek, - ale odvalu a čest?

Lucien *(se rozesměje)* Všechny jste stejné! Všechny jsou stejné! Jednoho krásného dne utopí maminku a tatínka na lžici vody, aby mohly jít za svým miláčkem, jsou ochotny kvůli němu krást, prodávat se někde na rohu, klesnout tak hluboko, jak je třeba. Ale jestli má ten milovaný andílek raději cudnost a cit a ctnost, stačí říct! Vždyť je to tak snadné! To dokážou taky, je to vlastně totéž! A upřímně! Upejpat se a klopit oči a rdít se při každém odvážnějším slovíčku a být vznešené. Ony dokážou všechno. Dokážou všechno, dokud to trvá!

Jana Ano, já dokážu všechno, ano, mohu všechno!

Lucien Jenom jediné nedokážou: způsobit, aby to trvalo!

Jana Lžeš!

Lucien Aby to byla pravda ještě zítra! Jsou počestné ze dne na den! Tak to dělají ti naši miláčkové! Zatímco my mužští na neštěstí nepotřebujeme nic nežli zítřek. Ta jednoduchá láska, kterou nám nabízejí, je nám lhostejná. Nic nemá cenu, když to není jisté i zítra. A proto zdecháme zahrnutí štěstím vedle těch, se kterými se nedá žít, až nás konečně jednoho dne znaveně opustí a řeknou, že je to všechno naše vina.

Jana On bude šťastný! On mi bude věřit! Tys Denise věřit nemohl, ale já mu toho dám tolik, že mi uvěří!

- Lucien** Co mu dáš? Nemáš co. Vy všechny nemáte co, leda na minutu své tělo a své těkavé duševní stavy.
- Jana** To není pravda!
- Lucien** A on ti taky nemá co dát. Jste milenci. Vsadili jste na kartu lásky. A teď ten taneček můžete dotančit až do konce. Skočít ze zoufalství do vody, zabít se jeden pro druhého, ošetřovat si své malomocenství, prodávat se. Mámení! Přeludy! Zdání! Nemáte co dávat... Zvolili jste si lásku: To znamená vždycky brát a myslet jen na sebe.
- Jana** To není pravda!
- Lucien** Ale je! Zvolili jste si lásku a jste tu, abyste neviděli... Abyste se mstili, a nikdy neviděli, za jakou urážku. Na co se bít v prsa, to je odvěký zákon, od té doby, co existují muži a ženy a co je láska slepuje po dvou dohromady jako mouchy.
- Jana** Ne!
- Lucien** Ano! Možná že co nevidět spolu odejdete do světa, ruku v ruce. A přece na sebe budete číhat jako dva nepřátelé v poušti. A lidé budou říkat: Hezký párek! A jak se milují! - Hezký párek vrahů, to ano! Schopní všeho, milé dámy! Drápy vytasené a zuby nabroušené! Jeden z nich musí dostat toho druhého a čím dřív, tím líp! Tohle je ta vaše láska!
- Jana** *(klesne na otoman, vedle Frederika)* Jsi ohyzdný! Jsi ohyzdný!
- Lucien** *(přistoupí k ní, tišeji)* A co sis myslela? Filemon a Baucis na objednávku? V akordu? Něha, oddanost a důvěra ze dne na den? To se platí den za dnem, holčičko: potom nudou, drobnými nepříjemnostmi a strachem. To se platí dětmi, které mají horečku a člověk neví, jestli neumřou, a nespočetnou řadou nocí, kdy se leží vedle sebe a poslouchá se dech toho druhého, a vráskami, které se vám mezitím hloubí do tváří.
- Jana** Tak budu mít vrásky! A budu stará! A lidi budou říkat: Vida, to jsou ti dva staroušci! A až on umře, umřu na druhý den po něm.
- Lucien** *(trochu unavený, sedne si také vedle nich a bručí)* Umřít, umřít... Umřít není nic. Začni životem. Není to tak zábavné, ale je to delší.
- Jana** Říkáš všechno, abys nám zabránil žít.
- Lucien** *(náhle podivně unavený)* Ale ne, ty hloupá: abych vám zabránil umřít. Ty všechno popleteš.

(Pauza. Všichni tři sedí spořádaně vedle sebe a dívají se před sebe.)

- Jana** *(pokračuje tiše a pokorně)* Ty nenávidíš lásku. Ale ženy, které jsi v životě poznal, ještě nejsou všechno. Nepotkal jsi všechny. Jsou takové, co milovaly ze všech sil a navěky? Je aspoň jedna taková? Jestli existuje jedna jediná, dokážu to i já.
- Lucien** Nikdy jsem nezjistil její adresu.
- Jana** A ta, cos o ní vykládal na tom obrázku, ta milovala?
- Lucien** Poetova žena?
- Jana** Já nevím. Ano, ta. Co že to řekla, když vzala ten nůž před svým mužem, aby mu dodala odvahy?
- Lucien** Non dolet.
- Jana** *(opakuje)* Non dolet. A neznamenal to, že ho miluje, to non dolet?
- Lucien** Ano. Bezpochyby.
- Jana** *(vstane)* No, když to není nic těžšího...
- Lucien** Kam jdeš?
- Jana** Svléct si šaty. *(Zmizí na schodech.)*
- Lucien** *(když jsou sami s Frederikem)* Já jsem vám řekl všechno, co jsem věděl. Seznámil jsem vás se svými nepatrnými zkušenostmi. A teď by bylo přece jenom asi lepší, člověče, když se rozhodnete sám.
- (Shora je slyšet zvuk rozbíjených okenních tabulí. Lucien zvedne hlavu.)*
- Co ta holka bláznivá zase tropí? Rozbílí okna?
- (Ještě okamžik, Jana se objeví smrtelně bledá ve svých bílých šatech a vztahuje k Frederikovi poraněnou paži, kde krev prýští z velké rány.)*
- Jana** Podívejte. Nebolí to. Já už nevím, jak se to říká latinsky.
- (Oba muži vstanou. Chvilka zděšení, pak se k ní vrhne Frederik, ovazuje jí paži svým kapesníkem, líbá ji, blábolí.)*
- Frederik** Jano, láska moje... Odpusťte! Budu vám věřit! Vždycky vám budu věřit!
- (Stojí v objetí. Lucien zvedne paže k nebi. Huláká.)*
- Lucien** Tak! Když si teď začnou řezat ruce, co jim člověk může říct?

(Vtom se otevřou dveře, do místnosti znovu zaduje vítr, lampa skoro zhasne, na prahu v dešti nerozhodně stojí starý Listonoš.)

Listonoš *(tiše)* Děti! Děti!

Lucien *(běží k němu, křičí)* Je to pro mě, listonoši?

Listonoš Ne, chlapče. Posílá mě tvůj táta: máš jít do městečka pro doktora Corniau. U vás doma jsou vyděšení. Tvá sestra něco vypila. Oni si myslí, že se otrávila.

(Frederik odstoupí od Jany. Lucien se k němu otáčí.)

Lucien Vraťte se. Já si vezmu Azariasovo auto a přivezu doktora.

(Frederik náhle znehybní. Lucien jde k němu, vezme ho za ruku.)

Běžte! Honem! Tentokrát je to skutečný jed.

(Odvádí Frederika, Listonoš jde za nimi, nechá za sebou dveře dokořán. Dlouhá pauza. Jana stojí nehnutě v dujícím větru, docela malá ve svých bílých šatech, s pažemi přitisknutými k tělu. Náhle otočí hlavu, podívá se ven a zamumlá)

Jana Teď už můžeš dovnitř.

(Jakýsi muž jako stín se objeví na prahu v promoklé pláštěnce. Ve chvíli, kdy tento stín vstupuje do místnosti, padá opona.)

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

Stejná dekorace jako v prvním dějství. Sklonek odpoledne, o týden později. Frederik leží na otomanu, hlavu v rukách. Otec přechází po pokoji a nepřátelsky ho pozoruje. Vejde Lucien, Otec jde k němu.

Otec Kočár je už tady?

Lucien Ano.

Otec Výborně. *(Vezme ho trochu stranou.)* Musím se ti přiznat, že jsem docela rád, že už se budou klidit. Týden! A ten chlapec, který je tu na návštěvě a celý týden neotevřel pusy. Já jsem ze staré školy: zdvořilost především. Má snoubenka by mohla být třeba v agónii, já jsem především světák a udržoval bych konverzaci. A on ani muk.

Lucien Tvá konverzace se udržuje sama.

Otec Julie málem umřela. Budiž! Od včerejška je mimo nebezpečí... Říkal jsem si, tak a teď se začne snažit. A pořád nic!

- Lucien** *(tiše)* On možná ještě není mimo nebezpečí.
- Otec** Jsem bez sebe radostí, že potáhne ke všem čertům, s tím se ti netajím. To už mluvím radši sám k sobě. Člověk aspoň ví, kam míří.
- (Zdálky se ozve hudba.)*
- (Otec vykřikne.)* _Nemůžete tu hudbu umlčet?!
- Lucien** To nejde.
- Otec** Já vypadám klidně, ale už to nervově nevydržím. *(A klidně se uvelebí ve svém křesle a zapálí si doutník.)*
- (Lucien přistoupí k Frederikovi.)*
- Lucien** To s tím orchestrem není zrovna moc delikátní, to se musí uznat. Vy totiž asi nevíte, že správně bychom ho vůbec neměli slyšet, protože zámek je příliš daleko. Musela je usadit až docela na konec zahrady, aby si byla jistá, že uslyšíme. Musí to být tuze krásná svatba. Před mříží je pět citroenů. Pan Azarias má styky.
- Otec** *(v koutě)* Ani oznámení! *(Pauza, pak se ptá naoko lhostejně)* Kde asi objednali oběd, co myslíš?
- Lucien** U Birona.
- Otec** *(pohrdavě)* Pch! Klasické. Štičí karbanátky, jehněčí kotlety, kapouni. Jako bych to jedl!
- Lucien** Tak na co si stěžuješ?
- Otec** Na to gesto.
- Lucien** Však ho taky strávíš.
- Otec** Nikdy! Jsem dobrák od kosti, ale jsem jako slon. Neodpouštím. Neříkám nic, považují mě za dobrotisko, ale po padesáti letech dám svému kornakovi co proto. *(Pokračuje.)* Sýry, zmrzlinová bomba, kávový dort, šampaňské. Ten člověk zná jenom jedno menu. Kdyby se mě byli uráčili zeptat, byl bych jim řekl: Jděte k Thomasovi. Tady u nás se můžete slušně najíst jedině u Thomase. Vejce Mimosa, humr Thermidor, nadívané ramínko... bylo by to vynikající!
- Lucien** Pro tebe by to bylo prašť jako uhod'.
- Otec** *(otráveně)* To je fakt! *(Pauza, pak se zeptá)* A kdyby mě byli pozvali, myslíš, že bych si ho byl mohl vzít?

- Lucien** Co?
- Otec** Svůj žaket.
- Lucien** Určitě.
- Otec** To by pro ně byla, panečku, pocta! Koneckonců jsem znal otce pana Azariase.
- Lucien** A on teď zná tvou dceru. Jste si kvit.
- Otec** Ty si ze všeho utahuješ. Já to mám vryté tady. *(Sáhne si na čelo, hudba hraje hlasitěji, on vstane a křičí)* Běž jim říct, aby toho hraní nechali!
- Lucien** Běž si jim to říct sám.
- Otec** Ti by byli leda rádi. Můžou si vyhrávat třeba týden, já budu týden dělat, že nic neslyším. A ti muzikanti se unaví dřív než já. Co myslíš, kolik je může stát takový orchestr na jeden den? Je jich aspoň šest. Počítej sto franků pro jednoho; chápeš, kam to vede, takový žertíček? *(Odchází do zahrady.)*
- Lucien** *(se vrací k Frederikovi)* Zřejmě chtěla, abychom tu její svatbu slyšeli: Julie v posteli, tchyně v kuchyni a vůbec celá vesnice. Ty zvony dnes ráno, to jí nestačilo. Ještě musela rozestrkat po křoví všelijaké šumaře. Určitě nenávidí všechny ty lidi tam, ale dovedu si ji představit uprostřed té slávy. Donutí je všechny tancovat až do rána, až je na naši počest úplně uondá.
- Frederik** Julie už bude vstávat. Za hodinu budeme pryč.
- Lucien** Pokusíme se jí to oznámit. Třeba pak budeme mít trochu klidu. Předpokládám, že ta záplava libozvuků je určena především vám.
- Frederik** Možná.
- Lucien** Chce být jistá, že trpíte ve stejnou chvíli jako ona. To děvče vás zbožňuje. Viděl jste, jak krásně se řízla do ruky? Vidíte. Já už nevím, jak se to řekne latinsky. Sehrála nám velkolepé entré.
- Frederik** Tak proč, proč hned nato...
- Lucien** Člověče, vy jste nenapravitelný! Chcete všechno vědět. Tohohle zlozvyku byste se měl zbavit. Nikdo se nikdy nedozví proč. Ani ona ne.

(Frederik klesne hlavou do polštářů.)

Zpočátku to bolí, co? Člověk si myslí, že tu ránu nevydrží ani minutu. Musel by křičet nebo něco rozbít. Ale co? Ženské? To nejde! Nábytek? To je groteskní! A teprv když člověk pochopí, že není co rozbíjet, začne se stávat mužem. *(Pauza, jde si sednout k Frederikovi.)* Ale s bolestí se dá žít docela dobře, jakmile se s ní člověk seznámí. Uvidíte. Začnete na ní

objevovat různé jemnosti a skryté záhyby, stanete se specialistou. Přijdete na to, co se jí má dávat každý den k jídlu a po čem by mohla onemocnět. Přijdete na to, jaký vánek ji probouzí a jaká hudba ji uspává. A potom, později, daleko později, když člověk konečně vyleze ze své samoty a může o ní mluvit s ostatními, začne ji předvádět jako hlídač v muzeu. A stane se očepicovaným zřízencem své bolesti. A umírá na ni stejně, ale tišeji.

(Frederik vstane, jako by mu chtěl uniknout, jde se podívat z okna.)

Nepospíchejte tak s tím utrpením. Máte před sebou celý život. To je právě na paroháčích to ohromné: že mají čas. Nemyslím ty vrtáky, kteří mordují při prvním podezření a hned pak si proženou kuli hlavou... Mám na mysli umělce a poctivé řemeslníky paroháčství. Ty, co mají rádi dobře udělanou práci, podle pravidel, jak se sluší a patří.

(Hudba zazní silněji.)

Otec *(se objeví na prahu francouzského okna)* To je radost! Teď přišly ještě činy. V noci ani oka nezamhouříme.

Lucien *(rozhodně)* Nezamhouřili bychom ho tak jako tak, tati!

(Otec odchází.)

(Lucien přistoupí k Frederikovi, trpce) Oko v noci... Zvláštní představa, nezdá se vám? Černé, dokořán otevřené, je ho plný pokoj a dívá se na vás... A člověk ho ne a ne zamhouřit. Může se zapřít ze všech sil, pověsit se na okraj toho obrovitého víčka: Oko v noci pořád zeje, pozoruje vás - bezmyšlenkovitě, bezdůvodně, blbě - jako opravdické lidské oko. Vy spíte?

Frederik *(pokrčí rameny)* Ano.

Lucien *(na něho křičí)* Už nebudete.

Frederik *(se náhle obrátí)* Co tím chcete docílit? Co ode mě chcete?

Lucien *(tiše)* Dívat se na vás. Dívat se, jak trpíte. Dělá mi to dobře.

Frederik Tak se dívejte. Je to hezká podívaná - člověk, který trpí?

Lucien Není. Je to příšerné, je to obscénní. Ale když se člověk dívá sám na sebe do zrcadla, tak je to ještě horší. Já jsem se totiž celé noci díval na sebe do zrcadla: na svůj utopenecký škleb a idiotský pohled. Díval jsem se, jak se mi třese brada a jako lovec na číhané jsem po celé hodiny čekal, jestli se tahle hlava fackovacího panáka a paroháče přece jen rozpláče. Je to báječné, když je to konečně hlava někoho jiného.

Frederik Tak se na mě podívejte hodně rychle. Já se nebudu po nocích zhlížet v zrcadlech. Jsem muž a zítra budu žít - ať už dobře nebo špatně.

- Lucien** *(posměšně)* Pořádný mládenec!
- Frederik** Půjdu do práce. Ožením se s Julií. Musím vymalovat dům, vyplít zahradu a nařezat dříví na zimu.
- Lucien** *(důvěra za důvěru)* Já jsem začal cvičit. Ano, tak mi to napadlo. To všechno se ti stalo, protože jsi hubený a hrbíš se. To všechno je tím, že nemáš svaly. Ty vznešené svaly na hrudi a na pažích, které dělají opravdové muže. Nemáš svaly, nemáš ženské. Všecko se konečně zjednodušilo! A tak jsem se vydal za dobýváním svalů. Koupil jsem si o tom knížku: dvanáct franků. Tajemství úspěchu se dalo koupit za pár šupů. A každé ráno jsem si v trenýrkách stoupl k otevřenému oknu a pěstoval jsem švédskou gymnastiku - ještě větší paroháč než kdy jindy. *(Jme se cvičit.)* Ráz dva tři čtyři! Ráz dva... *(Náhle se zarazí, vyčerpán.)* Bodejt! Jsou to lháři: svaly se tvoří zatraceně dlouho. A ještě něco: když se podíváte trochu pozorněji na obrázek cvičitele na obálce, tak si všimnete, že má sice atletické tělo, ale že je vzdor tomu zřejmě taky paroháč. Dobrá rada: začněte rovnou s červeným vínem. Docílíte daleko rychleji lepšího výsledku. *(Nalije si, nabízí Frederikovi.)* Mám vám nalít?
- Frederik** Ne.
- Lucien** Jak je libo! Ale paroháči důstojného druhu mají jenom jednu výsadu: že trpí dvojnásob. A jaký to vůbec může mít smysl: důstojný paroháč? Copak existují vznešení nemocní na rakovinu a elegantní stížení morem? Člověk se musí svíjet ve své kolice, statečně vykašlávat hleny nebo plíce, křičet, když to bolí moc, stěžovat si, otravovat kdekoho. A tak se taky musí být pořádně nedůstojným, zbabělým a odporným paroháčem před tváří boží. Ať si pánbůh užije! Víte, co jsem udělal já první den? Najednou jsem při obědě sklouzl ze židle a zůstal ležet na zemi, aby si mysleli, že jsem umřel. Jen tak. Aby měli strach, aby se něco dělo. Potírali mi spánky octem, mezi sevřené zuby mi strkali lžičku, já slyšel, jak se dřou a v hloubi duše jsem dýchal zhluboka: nebyl jsem mrtvý, ale paroháč. A byl bych chtěl řídit ještě víc, svléct si kalhoty, vymočít se jim na stěnu, načernit si obličej a procházet se po ulicích s velkým papírovým nosem, aby si říkali: Co dělá ten mladík s tím papírovým nosem? Nic, on je paroháč! To je noc paroháče!
- Frederik** Mlčte!
- Lucien** Vadím vám tu? Pán chce trpět pohodlně a vznešeně? Chce si hrát na paroháče úplně sám? S ošklivými a sprostými paroháči nechce mít nic společného? Pán je speciální paroháč? Ba ne, pane, všichni jsme bratři, všichni jsme pili ze stejného poháru a protože nás nikdo nechce líbat, musíme se líbat navzájem.
- (Chce ho políbit, šaškuje, Frederik ho odstrčí.)*
- Frederik** Nechte mě! Jste opilý . Je z vás cítit víno.

- Lucien** Víno ze mě možná cítit je, ale že bych byl opilý v pět odpoledne? Mládenečku! To je zrovna jako ty svaly, taky to trvá moc dlouho. Všecko trvá dlouho. Ba ne, opilý budu až večer, právě až už nebudu říkat nic a budu se chovat přistojně. *(Náhle zadeklamuje)* Hrabě se večer co večer zavíral do knihovny a pozdě v noci ho hraběnka slýchala vrávorat nahoru po schodech... Já vrávorám na lačno! A opijím se, abych mohl každý večer bez vrávorání vylézt k hraběnce. *(Pauza, dodá)* Ale každý večer mě tam místo hraběnky čeká zklamáníčko.
- Frederik** *(po pauze)* Já po sobě nebudu žrát svou bolest jako pes zvratky: Ať si jednou provždy pořádně vykrvácí a dost! Do toho dětského světa, kam jste mě zavlekli vy dva, do toho já nepatřím. Ani můj otec, ani má matka, ani nikdo z naší vesnice neměl nikdy čas věnovat své bolesti tolik pozornosti - a jim taky děti umíraly na neznámé nemoci a ženy utíkaly. Jenomže oni měli na práci něco jiného než pořád naslouchat tomu vnitřnímu nářku.
- Lucien** Blahoslavené polní práce!
- Matka** *(vejde)* Julie už vstala. Ta cesta pro ni bude trochu únavná, ale ona chce přesto radši jet dnes večer. Je jako já: nemyslí na nic, než jak se co nejrychleji dostat domů.
- Lucien** A přitom je tu v létě tak hezky!
- Matka** *(Frederikovi, Luciena si nevšímá)* Jsi připravený?
- Frederik** Ano, maminko.
- Matka** Zavolám tě pak, abys Julii pomohl ze schodů. Uvařím jí trochu kávy. *(Odchází do kuchyně.)*
- Otec** *(který se mezitím vrátil a vidí ji odcházet)* Od té doby, co mi udělala pořádek v příbornících, je na mě jak na cizího. Co tam asi mohla najít?
- Lucien** *(tiše k Frederikovi jako by pokračoval v rozmluvě)* A jestli jste dost silný - a vy mi na to vypadáte, takže se vám to možná podaří - a zorganizujete si dny, zůstanou vám ještě noci. Noci, ve kterých spící paroháč svědomitě znovu prožívá své utrpení. I kdybych ji zase našel, i kdyby mi teď už byla věrná a mně se podařilo ve dne zapomenout, zůstanu nicméně paroháčem až do konce svých nocí. *(Pauza, pak dodá)* A přitom je to má jediná naděje: že budu už jen půlparoháč. Proto jsem na ni nikdy nepřestal čekat.
- Frederik** Jak už je to dlouho?
- Lucien** Dva roky. A to si odešla koupit punčochy! Chápete, že už si začínám dělat starosti...
- Frederik** Zapomenete na ni.

- Lucien** Ba ne, kolego. Další iluze, kterou musíte ztratit. Člověk si možná najde nějakou jinou, ale nezapomene. (*Vstane.*) Paroháči mají ostatně vždycky sklon dát se litovat ještě víc, než si zaslouží. Přesněji řečeno, teď už nečekám na ni, ale na jeden dopis. Na dopis z Pobřeží slonoviny s krásnou zelenou známkou. Bylo mi řečeno, že tam jsou nejčernější a nejhloupější. S negry mi bude dobře.
- Otec** (*vstal, jde k nim*) Tak vás tu poslouchám, děti, ale vůbec vás nechápu. Vy se tady mučíte a přete. Mně se život a láska vždycky zdály daleko jednodušší. A nemyslete si, že jsem nikdy nemiloval. Ve dvaceti jsem měl tři milenky. Jednu kolegyni z registratury, takovou opojnou blondýnku, kterou jsem hrozně vodil za nos. Pak služičku z restaurace, kam jsem chodil na obědy a večere, a dceru z jedné z nejlepších rodin ve městě. To děvče jsem měl jako pannu, pánové, a v noci jsem ji navštěvoval v jejím pokoji, pár kroků od ložnice jejích rodičů. J. P. - promiňte, že uvádím jenom iniciály. Později se provdala za jednoho vysokého okresního úředníka.
- Lucien** Tu jsem znal. Byla hrbatá..
- Otec** (*otráveně*) Docela malinko! Nepatrné znetvoření, které jí nijak neubíralo na půvabu.
- Lucien** Byla šeredná!
- Otec** (*souhlasí*) Měla velký nos. Ale velmi krásné oči. (*Přistoupí blíž.*) A potom - jsme tu sami mužští, tak proč to k čertu neřít! Já byl taky pěkná podšívka hříchu; co mi bylo do hrbu a do nosu, když jsme byli v posteli... (*Obscénní gesto*) Člověk nesmí být romantik! Láska je příjemné rozptýlení na chvíli. A když si člověk přijde na své... (*Další gesto, tentokrát vznešené*) Ovšem pozor! Dvornost a vybraná zdvořilost! Já jsem si ženy vždycky vážil. Ale to je taky všecko. Abych se kvůli ní zřekl kulečníku a kamarádů, to ne! Zařídil jsem si to tak, abych nikdy netrpěl. Měl jsem ostatně jednu zásadu. Já utíkal vždycky první. Nikdy ne víc než tři měsíce. A když tahle lhůta vypršela, byl jsem nelítostný. Já viděl ženské, které vyly jako zvířata a nahé mě honily po ulici. Prosby, hrozby, já nic neslyšel a nic neviděl. Jednou... taková silná brunetka, švadlena z Cahors - učiněná Juno, pánové - takováhle prsa... Stojím na prahu, ona se vrhne do kuchyně, popadne láhev s čisticím a že prý "jestli uděláš ještě krok, tak to vypiju". A já šel.
- Lucien** A vypila to?
- Otec** Jsem o tom pevně přesvědčený. Potkal jsem ji o tři týdny později a zdálo se mi, že náramně zhubla. Ale to všecko se nějak srovná! Vdala se za četníka. Teď už má velkého syna, je holičem. Co si myslíte, že je život? Hlavní věc je nenechat se nikdy ničím doběhnout.
- Lucien** A co když člověk trpí?
- Otec** (*křičí, upřímně*) Ale netrpí. Tomuhle já u vás právě nerozumím.

- Matka** *(vejde se šálkem v ruce)* Tak, teď jí zanesu tu kávu a pojedem.
- Otec** Bude se nám po vás moc stýskat, paní tchyně.
- Matka** Ta kobyla běhá dobře. Charles tvrdí, že tam budeme ještě před večerí. Sem mu to trvalo jenom tři hodiny. Přivezl jednu přikrývku, ale já se bojím, že Julii bude kvečeru zima. Vezmu si jednu odsud a pošlu vám ji zpátky.
- Otec** *(velkopansky)* Paní tchyně, tento dům je váš!
- Matka** Svatba se bude konat v původně určený den a Julie i já se domníváme, že po tom, co se stalo, bude líp, když nebudeme nikoho zvat.
- Otec** *(gesto)* A rodina...
- Matka** Julie bude raději, když tam vy dva nebudete.
- Otec** *(který se neodvažuje rozumět)* Kdo my dva?
- Matka** Její bratr a vy.
- Otec** *(zmatený)* Ale paní tchyně, otec přece...
- Matka** K oltáři ji povede Frederikův strýc. Ona chce od nynějška mít už jenom jednu rodinu.
- Otec** *(který se vzdal vší hrdosti)* A já jsem si zrovna dal ušít žaket...
- (Matka neodpovídá, Lucien se na ně náhle rozkřikne.)*
- Lucien** Tatínku, jestli si tam dole budu brát nějakou černošku, tak tě pozvu. Bude to velkolepé, uvidíš! Všichni budou nahatí a černí a budou smrdět! A ty se budeš samojediný potit v žaketu a povedeš ve svatebním průvodu pod paží mou zlatovlasou Dulcineu. My budeme taky důstojní a mezi sebou, tati, samí negři!
- Otec** *(se shakespearovským gestem na odchod)* Nemám už žádné děti!
- Lucien** Kam jdeš?
- Otec** K Prosperovi. Půjč mi dvacet franků.
- Lucien** Dám ti jich padesát, drahý králi Leare! Ať se pořádně namažeš. Za to to stojí.
- (Matka se dívá za nimi, jak odcházejí, a pak se vrací nahoru za Julii. Frederik zůstal sám. Náhle se na prahu objeví Jana ve svých bílých šatech. Chvíli ho nehnutě pozoruje a když ji pak Frederik uvidí a vstane, řekne Jana tiše)*

Jana Ano, vdávala jsem se v bílých, aby celá vesnice měla vztek. A taky se nějak muselo využít těch šatů.

(Pauza, Frederik na to nic neříká a Jana se zeptá)

Tak vy se ženíte příští měsíc, že?

Frederik Ano.

Jana Já už to mám za sebou. *(Pauza.)* Je to dobré, když už má člověk věci za sebou, když už se nemusí rozmýšlet nebo vracet. Proto jsem se s vámi přišla rozloučit.

Frederik Jděte pryč!

Jana *(tiše)* Ano. Neříkejte to tak nesmiřitelně. Odešla jsem už jednou provždy. Teď k vám mluvím z konce světa. Tohle setkání, to je jedna minuta navíc, kterou nám osud někdy povoluje, když už jsou kostky vrženy. Naše dva vlaky nabraly rychlost, míjejí se a oba se čím dál tím rychleji od sebe vzdalují. A my se na sebe naposled usmíváme přes okno. *(Pauza, pak konstatuje)* Ani se neusmíváme.

Frederik Ne.

Jana Vy jste tak vážný! Copak si neumíte hrát se životem?

Frederik Ne.

Jana Mně je taky zle, ale hraju si. Jsem ohromně veselá, tam na zámku. Napájím je, dávám jim vyhrávat k tanci. Hosté, které pozval můj manžel, se mohou uchválit. On jediný má strach, protože vždycky všechno tuší.

Frederik Z čeho má strach?

Jana Je jako někdo, kdo vyhrál v loterii a není si svou výhrou moc jistý.

Frederik Budete ho taky trápit?

Jana Už se stalo.

Frederik Baví vás to?

Jana Je mi to jedno, já ho neznám.

Frederik A dnes ráno jste přede všemi řekla, že jste jeho žena.

Jana To si myslí oni, ale já jsem nic takového neřekla. Ani farářovi, ani tomu s tou šerpu jsem dnes ráno neřekla, že si беру toho člověka pro dobré i zlé a navždycky: Řekla jsem, že vás odmítám pro život i pro smrt. Ano, je to divné. Farář v kostele křičel: Slečno Jano Maurinová, souhlasíte s tím, že si

nikdy nevezmete za muže pana Frederika Lariviera? A nikdo se neotočil, nikomu tahle věta nepřípadala podivná. Ani to, že vaše jméno se takhle vykřikuje při svatbě někoho jiného. A na radnici se taky nikdo nevyděsil nad tím, že byla zapotřebí celá ta maškaráda: ten tlustý třibarevný pán, ta křesla dobrá tak na rozdělení výročních cen a ten ženich, ofáborovaný jako vůl ke slavné oběti, jenom na to, aby mi řekli, že vám nejsem povinována žádnou poslušností a že vás nemusím nikam následovat!

Frederik Pravda je to, co slyšeli ti ostatní. Jste navěky svázána s jiným mužem.

Jana Ne. Jsem navěky rozvázána s vámi. A to je svátost, na kterou měla církev taky pamatovat: svátost opuštění.

(Pauza, stojí proti sobě a dívají se na sebe, Jana pak zamumlá)

Jak jste daleko!

Frederik Ano. Po celý ten týden jsem se plahočil metr za metrem vzhůru po svahu své bolesti a pořád jsem padal do propasti. Teď jsem nahoře, zpocený a s rukama rozedřenýma do krve. A budu se snažit nezřítit se tam znova.

Jana Tam nahoře je to daleko.

Frederik Je to docela blízko, ale je to daleko. Ano.

Jana Přišla jsem vás taky poprosit, abyste mi odpustil tu bolest, kterou jsem vám možná způsobila.

Frederik *(vágní gesto)* To nic.

Jana Vrátil jste se v noci do toho pavilónu?

Frederik Ano. Hned poté, co doktor řekl, že Juliin život není v nebezpečí.

Jana A čekal jste tam na mě?

Frederik Až do rána.

Jana *(po malé pauze)* Měla jsem vám tam možná nechat dopis.

Frederik Možná. *(Pauza, pak se zeptá)* Když jsem odcházel s vaším bratrem, stál za dveřmi nějaký muž. To byl on?

Jana Ano.

Frederik A když jsme byli pryč, vešel dovnitř?

Jana Já jsem ho zavolala.

Frederik Proč?

- Jana** Chtěla jsem mu říct, že budu jeho ženou, jestli mě chce.
- Frederik** A bylo to vyřízené okamžitě?
- Jana** Ano. Dokonce jsme trochu sešvindlovali ohlášky. Na malých vesnicích se to dá zařídit. Přála jsem si, abyste tu v den mé svatby ještě byl.
- Frederik** Tak vám to vyšlo báječně. Odjíždíme za chvíli. *(Pauza.)* Teď už vám mohu jenom přát, abyste byla šťastná.
- Jana** *(tiše)* Vy žertujete.
- Frederik** Rád bych. To musí být tak příjemné - zasmát se!
- Jana** Říká se to.
- Frederik** *(náhle vykřikne)* Ale já se budu smát. Zítřka nebo za rok nebo za deset let, ale přísahám vám, že se budu smát. Až děti začnou mluvit, řeknou jistě něco směšného, nebo psík, kterého jim koupím na hraní, bude mít strach z nějakého stínu na dvoře. Anebo jen tak, protože jednoho dne najednou bude horko a slunce bude svítit na moře - a já se budu smát.
- Jana** Ano, vy se budete smát.
- Frederik** Zatím ještě trpím a nic není jisté. Ale jednou přijde zbrusu nové ráno, ráno bez vzpomínek, kdy za svítání vstanu a všechno se najednou vrátí na své místo. Probudím se z těžké noční můry a najdu zas obilný dům na konci ulice, svůj černý psací stůl u okna studovny, pomalé hodiny, kdy se stín kostela dlouží po náměstí, a večer Juliin úsměv, podobný tiché vodě. Přijde dne, kdy budu stejně silný jako dřív. Den, kdy bytosti a věci kolem mne nebudou už věčnou otázkou, ale jistotou a odpovědí.
- Jana** Ano, miláčku.
- Frederik** Ano, už týden si kladu příliš mnoho otázek. Kéž už teď věci mluví samy o sobě. Ať mi vyhráté kameny řeknou: „Vidíš, je léto a my jsme vyhráté.“ A večer, který se tiše snáší na lavičku přede dveřmi: „Jsem večer plný ptačího křiku, buď klidný.“ A klid následující noci: „Už nemysli, jsem klid.“ Já už se nikdy nechci na nic ptát.
- Jana** *(po pauze, tiše)* Vy máte tak rád pozemské věci! Ony vám to dřív nebo později oplatí. Mějte jenom trochu strpení. Já nenávidím večer a klid a léto. Já nebudu očekávat nic.
- Frederik** *(bez hnutí, náhle se zeptá)* Proč jsem vás nenašel, když jsem se tam v noci vrátil?

(Jana odpoví jen unaveným gestem.)

Ovázal jsem vám to zranění svým kapesníkem. Vzal jsem vás do náručí. Řekl jsem vám: Budu vám vždycky věřit. A vy jste mi řekla, že mě milujete.

- Jana** *(tichounkým hláskem, po pauze)* Neměl jste mě nechávat samotnou.
- Frederik** Nevěděl jsem, jestli Julie nezemře.
- Jana** Ano. A jít za ní bylo velmi rozumné a dobré, ale to byla právě ta vteřina v životě, kdy rozumné a dobré věci nejsou už úplně správné.
- Frederik** Otrávil se kvůli vám.
- Jana** Ano. O chvíli dřív nebo později bych si možná i já byla pomyslela: Ubohá Julie! A byla bych na vás trpělivě čekala celou noc, šťastná pomyšlením, že ráno budete upokojený. Ale neměli jsme štěstí: byla to právě ta vteřina, kdy jste mě neměl opouštět.
- Frederik** Proč?
- Jana** *(se smutným pousmáním)* Vy se pořád ptáte proč. Myslíte, že to vím? Víم jenom, že to byla vteřina, kdy jsem byla jako pták na nejvyšší větvi, připravená odlétnout nebo založit si hnízdo.
- Frederik** Milovala jste mě?
- Jana** Ano, milovala jsem vás, stejně jako vás miluji ještě pořád.
- Frederik** A stačilo, aby ten muž vešel dovnitř?
- Jana** Ten chudáček? Ne. To mu připisujete příliš velký vliv... Já jsem ho zavolala. Když vešel dovnitř, bylo už po všem.
- Frederik** Po čem?
- Jana** Víم přesně, v kterém okamžiku se to stalo. Vy jste ještě ani nebyl z místnosti venku. Skončilo to, když jste mě pustil z náručí.
- Frederik** Co skončilo?
- Jana** *(se zavřenýma očima)* Začínáte zas jako ten první den. Jako soudce.
- Frederik** *(ji uchopí za zápěstí)* Já chci vědět, co skončilo!
- Jana** *(mírně)* Tím, že mi působíte bolest, mi nepomůžete, abych se dokázala líp vyjádřit. To je ta poraněná ruka, pusťte mě, prosím vás.

(Frederik ji pustí.)

Snažím se vám to vysvětlit, jak nejlíp dovedu, ale je to těžké i pro mne. Chcete-li, tak skončila ta jistota, kterou jsem v sobě měla: že jsem silnější

než vaše matka i Julie a všechny římské dámy, a že si vás zasloužím víc než kdo jiný. Prorazila jsem rukou to sklo, viděla jsem, jak má krev teče pro vás a byla jsem hrdá. Byl byste mi mohl říct, abych vyskočila z okna nebo skočila do ohně a já bych to byla udělala. S vámi jsem mohla být věčně chudá, vám jsem mohla být věčně věrná. Jen jedno jsem nemohla: necítit už na sobě vaši ruku.

Frederik Proč jste nevykřikla? Proč jste mě nechala odejít?

Jana To už bylo příliš pozdě. Ve chvíli, kdy mě vaše ruka opustila, přestala jsem být silnější. Jako bych padala do nějaké obrovské jámy. Už jsem nemohla nic. Ještě jste mě ani docela nepustil, ještě jste neudělal ani krok ke dveřím a já jsem už zase byla ta nejslabší, nejnejistější, nejméně vhodná žena pro vás. I kdybych byla chtěla zavolat, nemohla jsem.

Frederik Myslela jste si, že se vrátím?

Jana Ano. Ale čekat na vás by bylo nepoctivé. Neměla jsem už nic opravdového, co bych vám mohla dát. Přece jsem se nemohla stát vaší milenkou a pak vám lhát - jako těm ostatním. To by v hloubi vašeho srdce okamžitě byla silnější Julie, ať mrtvá nebo živá. Až bychom se byli ukojili - a to jde rychle - víte, co by z vás bylo?

Frederik Tak jste mohla utéct - a nevolat toho člověka.

Jana Sama?

Frederik Ano.

Jana Já neumím být sama. A kromě toho jsem si byla jistá, že Julie neumře a že si ji nakonec vezmete. Chtěla jsem se vdát hned, jako první.

Frederik Proč?

Jana Abych vám způsobila bolest.

Frederik *(po pauze)* Způsobila jste mi bolest. Jste spokojená?

Jana Ne. Vždycky, když trpíte, trpím s vámi. Při každé ráně, kterou vám zasadím, zraním i sebe na stejném místě. A když na ni zemřete, zemřu zároveň s vámi. *(Pauza.)*

Frederik *(náhle vykřikne)* Kéž bych vás byl nepoznal! Předtím měl svět nějaký tvar - ať už dobrý nebo špatný. Věci kolem mě měly místo a jméno a všechno bylo prosté. A teď vás poslouchám a nemohu o ni čem smýšlet jako vy, ale i když je vaše bolest dětinská a falešná, nemohu ji snést.

Jana *(zamumlá)* Ano, bolest druhého je tak těžká...

Frederik Co mohu dělat, abyste už neměla tyhle ztrápené oči? Abych měl zítra právo dýchat a žít bez toho vyčítavého pohledu v hloubi svého srdce? I když se mi to nezdá ani správné, ani rozumné, udělám to!

Jana *(tiše)* Už není co.

Frederik Ze všech sil vám chci věřit a chápat vás, ale udělejte vy taky aspoň krůček. Životní šance nás obou přece nemohla být závislá jenom na té vteřině, kdy jsem vás pustil z náručí. To je dětinské!

Jana *(se usměje)* Jsme tak rozdílní, miláčku. Byla to opravdu jenom docela malinká šance a jen pro jednu!

Frederik *(křičí)* Váš úsměv je příliš smutný! Nežádám vás, abyste byla rozumná jako já, prosím vás jenom, abyste se neuzavírala v tom malém temném království, kam za vámi nikdo nemůže. Cítím, že ty moje velké chlapské ruce jsou neobratné a že mi vaše tajemství protéká mezi prsty jako voda. Ale snad se mohu přece jenom něco naučit, i když nejsem moc chápavý. Existují přece hry a jazyky, které se i hlupáci naučí jen tak, ačkoliv nikdy nepochopili pravidla. Naučím se to.

Jana *(se usměje)* Ne.

Frederik Jsem silný a trpělivý a pokorný. Přece nejste jediná bytost na světě, které nemohu pomoci. Jsem ochoten zapomenout na všechno, v čem je má síla a životní pravda.

Jana *(po pauze, tichounce)* Vy si myslíte, že bych teď připustila, abyste se mi motal kolem sukni s tváří klidnou nebo rozrušenou podle mých rozmarů a všechny mé ohavné chyby při tom budou kolem mě mňoukat jako kočky? Já už nejsem ten vojáček, který si onehdy pořezal paži. Myslíte, že připustím, abych vás jednoho dne klamala jako ty druhé, stejně bezdůvodně, a abyste mi odpouštěl, protože vypadám tak nešťastně - dokud s tím nezačnu znovu? To raději zemřu.

(Pauza, oba stojí nehnutě tváří v tvář, Jana pokračuje vážněji.)

To jsem vám ostatně taky přišla říct. Ten večer, kdy jsem mu slíbila, že budu jeho ženou, jsem byla zase jeho. Jsem už zase slabá a zbabělá - jako předtím. Je ze mě znovu lež a nepořádek a lenost, to všechno, co vy nemáte rád, a už nikdy nemohu být vaší ženou! *(Zarazí se a tiše dodá)* Ale jestli chcete, aby to přece jen trvalo věčně, mohu s vámi dnes večer zemřít.

(Pauza, pak Frederik odpoví tvrdě, nedívá se na ni.)

Frederik Ne. To je příliš zbabělé. Musí se žít.

Jana *(tiše)* Se skvrnami a odřeninami, až se pořádně zestárne a zoškliví a konečně se zdechne v posteli - v potu a zvířecím zápachu. Moře s těmi svými velkými vlnami, které všechno umyjí, je tak čisté.

- Frederik** Ne. *(Pauza, pak dodá)* Moře s těmi myriadami mrtvol není čisté. A smrt taky ne. Smrt nic neřeší. po svých nezdařených kouscích za sebou zapomíná tu velikánskou karikaturu, která se znetvořuje a zasmrádá: tu obrovitou ohavnost, kterou nevíme kam schovat. Jenom děti a ti, co ještě nikdy nebděli u nebožtíka, mohou ještě zdobit mrtvolky květinami a věřit, že zemřít se má při první vrásce nebo při první bolesti. Má se stárnout. Jednoho dne se má vyjít ze světa dětství a připustit, že všechno není tak krásné, jako když byl člověk dítětem.
- Jana** Já nechci být dospělá. Nechci se naučit říkat ano. Všechno je příliš ohybné.
- Frederik** Možná. Ale ta hrůza a všechna ta nanicovitá gesta, celé to groteskní dobrodružství je náš život. Je ho třeba žít. Smrt je taky absurdní.
- (Orchestr začne znovu hrát, Jana řekne tiše)*
- Jana** Tak se vrátím tančit. Asi tam na mě čekají. *(Náhle vykřikne.)* Promiňte, že jsem přišla.
- (Odběhne zahradou a zmizí. Hned nato se objeví Julie a za ní Matka. Frederik stojí nehnutě.)*
- Julie** Jsi připravený, Frederiku?
- Frederik** *(ji uvidí, po nepatrné pauze odpoví)* Ano.
- Julie** Můžeme už jet, co myslíš?
- Frederik** Pojd'. *(Pomáhá jí sestoupit.)* Nebojíš se, že ti bude v kočáře zima?
- Julie** Mám pro ni ještě další pokrývku.
- Frederik** Pojedeme přes Baux a tou zkratkou přes Marais. V zimě tu cestu spravili. Před večerem budeme doma.
- Matka** Váš otec a váš bratr se s vámi snad přece jenom mohli přijít rozloučit, děvenko. Víte, kde jsou? Ve výčepu.
- Julie** Tím líp. Budu radši, když je už nevidím.
- (Během řeči přecházejí přes jeviště. Frederik se zastaví na prahu a rozhlíží se naposled po pokoji, dává přednost Julii.)*
- Frederik** Běž napřed. Nezapomněla sis tu nic?
- Julie** *(se zastaví a zeptá se)* A ty?
- Frederik** *(prostě, s nepřítomným pohledem)* Já jsem s sebou nic nepřivezl.

(Odešli. Lucien se vynoří z kuchyně jako čertík a křičí jako blázen, skáče po otomanu, směšně mává a hází za nimi květiny.)

Lucien At' žije nevěsta! At' žije štěstí! At' žije nevěsta!

Otec *(se vřítí dovnitř)* Viděls ji?

Lucien Koho?

Otec Janu.

Lucien Kde?

Otec Tam. Na pobřeží.

(Lucien se obrátí, dívá se beze slova. Otec se dívá s ním.)

Co chce dělat?

Lucien Vykoupat se.

Otec V šatech?

Lucien V šatech.

Otec Ale moře stoupá!

Lucien Moře stoupá!

Otec Copak ji nenapadlo, že tam, kam jde, ji moře odřízne?

Lucien Zná zátoku líp než ty.

Otec Oho! Jano! Oho! Jano! Proboha, Jano!

Lucien *(tiše)* Utíká. Při tom větru tě nemůže slyšet. A i kdyby tě slyšela, nechtěla by slyšet. Je ztracená, tati, sestřička je ztracená.

Otec Co to vykládáš? Ty myslíš, že...

Lucien Dal bych na to krk.

Otec *(pobíhá sem a tam)* Krucipísek! Musí se něco dělat! Rozhodně se musí něco dělat! Pojd'! Vezmeme lana... Požádáme o pomoc na zámku.

Lucien *(ho zarazí)* Ne!

Otec Jak to že ne?

Lucien Já ti říkám, že se nic dělat nemusí. Nech ji. Především už je na to pozdě a kromě toho jí prokážeš jenom službu.

Otec *(se uvolní)* Ty jsi netvor! Poběžím tam přes hájek!

Lucien Jen běž! Aspoň se procvičíš. A nebude to tak ošklivá podívaná jako odtud.

(Otec vyjde a vzápětí se vrací a křičí)

Otec Hurá! Hurá! To je Frederik! Viděl ji ze silnice a vyskočil z kočáru! Tak do toho! To je přece chlap! U můstku vběhl na pobřeží, bere to přes lagunu, voda mu sahá až po kolena. Neprojde!

Lucien *(přistoupí, tiše)* Projde!

Otec Prošel! Prošel! Odvahu! Do toho! Do toho! Bravo, mládenče! To je sportovec! Do toho! Do toho!

Lucien *(náhle přistoupí k němu a vykřikne)* Mlč! Kde myslíš, že jsi - na fotbale?

Otec Jak to na fotbale?

Lucien Jsi příliš ošklivý, když křičíš. Povídám, abys mlčel.

Otec *(zaraženě)* Ale já jsem tvůj otec.

Lucien *(ho chytí za klopou, jako by ho chtěl zbit, třese s ním)* Já vím! Jenomže jsi příliš hloupý a příliš šeredný a jsou chvíle, kdy prostě nesnáším pomyslení, že jsi můj otec. A tohle je zrovna jedna z nich. Tak mlč! Slyšíš? Mlč nebo tě zabiju!

Otec *(který vidí Frederika, se mu vyrve a křičí)* Už ji dostihl! Už ji dostihl! Pusť mě! Když budou utíkat k semaforu, tak ještě projdou. Zahýbá tam kanál a vždycky tam zůstane pruh písku. Jana to ví, ona to určitě ví! To je jejich poslední naděje... Ať už utíkají, propánakrále, ať si pospíší! Proč neutíkají?

Lucien Vidíš, co dělají. Mluví spolu..

Otec Ale to je nesmysl! Oba stejní blázni! Nemohl by tam někdo zaběhnout a říct jim to? Já už jsem moc starý. Mordsetsakry, na nějaké řečičky teď není čas! *(Přiloží ruce k ústům, volá jako přes hláskou troubu)* Nechte těch řečí! Nechte těch řečí!

Lucien *(tiše)* Mlč, nebo tě uškrtním! Nech je mluvit! Nech je mluvit, dokud můžou. Mají si toho moc co říct.

(Nervózní pauza, dívají se, drží se.)

A vidíš, co dělají teď, ty starý optimisto, no řekni, vidíš? Líbají se. Líbají se a moře se žene za nimi. A teď už tomu vůbec nerozumíš, vid', ty starý

donchuáne, ty starý břídile, ty starý paroháči, ty stará trosko! (*Zmítá s ním zuřivě.*)

Otec (*se mu pokouší vyrvat a řve*) Ale ten příliv! Proboha, ten příliv! (*Křičí, směšný a nemohoucí*) Dejte si pozor na příliv!

Lucien Oni kašlou na ten tvůj příliv a na tvé řvaní a na Julii a matku, které se na ně dívají z cesty, a na nás na všechny! Objímají se a mohou vydržet ještě tak minutu.

Otec (*konečně se mu vytrhne a utíká pryč a křičí*) Aby se neřeklo, že jsem nic neudělal. Poběžím za nimi po celnické stezce.

Lucien Tak je to správné. A nezmáčeš si nohy! (*Lucien sám nehnutě stojí a dívá se na moře. Pak nehlasně*) Lásko, ty smutná lásko, jsi spokojená? Drahá srdce, drahé tělo, drahá milostná písni! Copak není dost řemesel k provozování, dost knih ke čtení, dost domů k postavení? A není snad taky dobré slunce na kůži, studené víno ve sklenici, voda v potoce, chládek v poledne, oheň v zimě, sníh a dokonce i déšť a vítr, a stromy a zvířata, všechna ta nevinná zvířata, a děti, ještě než vyrostou do ošklivosti? Pověz, smutná lásko, copak to všechno není taky dobré? (*Náhle se odvrátí, jako by už nechtěl vidět. Jde ke stolu, naleje si sklenici vína a řekne tiše s pohledem upřeným ke stropu*) Tak. Je po tvém? Takhle se to muselo stát. A já jim říkal, že to nemáš rád. (*Pauza, naleje si další sklenku.*) Promiň, Hospodine, ale vysychá z toho v krku. (*Vypije sklenku naráz.*)

(*Na prahu se objeví Listonoš ve své tmavé peleríně.*)

Listonoš Děti! Děti!

Lucien (*se k němu vrhne*) Je to už tentokrát konečně pro mě? (*Vytrhne staříkovi dopis z ruky, horečně ho otvírá, nahlédne do něho, pak ho strčí do kapsy a beze slova si jde k věšáku pro vak a klobouk.*)

Listonoš (*zatímco Lucien si bere tlumok*) Tak co?

Lucien (*se obrátí a řekne tiše*) Žádné děti už tu nejsou a nebudou. Sbohem, listonoši. (*Přátelsky ho štouchne do zad, vyjde do stmívání, ani se neobrátil. Opona padá.*)

KONEC

Jean Anouilh: ROMEO A JANA

Z francouzského originálu Roméo et Jeannette (Nouvelles Pièces Noires 1967) přeložila Eva Bezděková. Rozmnožila DILIA v Praze v roce 1970. Odpovědná redaktorka Helena Šimková. Přepis 1998. Redaktorka přepisu Magdalena Štulcová.